

3338

సామ్యం

భూతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక
సంపాదకుడు: విద్యాన్ బుల్లసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 1

రాజమహేంద్రవరము 1-6-1978

సంచిక 15

—* ఈ సంచికలో *—

1. తిక్కన - భగవద్గీతానువాదము
2. సాంస్కృతిక నవల - వేయిపడగలు
3. పురుషార్థ సుధానిధి
4. భగవద్గీత - దైనిక జీవితము
5. గ్రంథసమాలోచన
A) ఆతిథ్యము
B) అవధాన సమాధానాలు - చమత్కార చాటుపులు.
6. మద్భగవద్గీత - అనుబంధము
7. ఈపక్షంలో

16—6—78 సంచికలో డా॥ సి. ఆర్. ఆర్. ముసలిమ్మ మరణం, సత్యము - ధర్మము మొదలగునవి ఉంటాయి.

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును

చందా

సంవత్సరమునకు రూ 10-00.

అర్థసంవత్సరమునకు రూ 5-00.

విశిష్టత 50 పై.

తిక్కన - భగవద్గీతానువాదము

— ఎం. కృష్ణస్వామి, ఎం. ఏ.

భారతమునకు హృదయము వంటిది భగవద్గీత. భగవద్గీతకు ఉదాహరణపూర్వకముగ వ్యాఖ్యాన మనదగినది మహాభారతము. కృష్ణుడు గీతలో స్థాపించిన ధర్మాద్వైతస్థితిని సామాన్యునికి గూడ అస్వాదయోగ్యముగ చేయుటకు వ్యాసుడు చేసిన ప్రయత్నమే భారత రచన. అట్టి ధర్మాద్వైత స్థితిని భారతానువాదముద్వారా తగినరీతిలో అందించవలె ననునది తిక్కనగారి సంకల్పము. కాని, తిక్కనగారు భగవద్గీతను అనువాదమున సంక్షేపించినారు. దీనికి కారణములు ఏమైయుండును?

విషయకాగ్రేసరులు కొందరు యుద్ధమున ఇరు పక్షముల నడుమ గీతాబోధ ఉచితముగా లేదని పలుకుచున్నారనియు, తిక్కనగారుకూడ ఈవిధముగనే అభిప్రాయపడి గీతను ఎంతవరకు అవసరమో అంతవరకు కుదించి అనువదించినారనియు పింగళి లక్ష్మీకాంతముగారు చెప్పియున్నారు. ఇరు పక్షములు యుద్ధమునకు సిద్ధమై నిలిచినవేళ అర్జునుడు ఇట్లు కాష్టా పారజాచునని కృష్ణు డూహింపలేదు. అట్టిసమయమున అర్జునుని స్థితిచూచి కృష్ణుడు అతని సమ్మోహమును పోగొట్టి కర్తవ్యోన్ముఖుని చేయుటకు పరిపూర్ణముగ ప్రయత్నించి కృతకృత్యుడైనాడు. కూడని సన్నివేశమును అర్జునుడుస్పృహింపగా కృష్ణుడు దానినిలీలగా కూడదీసికొన్నాడు. అర్జునుని విభ్రమమును క్రమక్రమముగా పోగొట్టుటలో అతనికి వచ్చిన అనుమానములను, కలిగిన సందేహములను కృష్ణుడు ఓర్పుతో నేర్పుగా తీర్చినాడు. ధర్మస్వరూపము, సృష్టిచక్రస్వరూపము, అతనికి బోధపడుగట్లుగ చేసి,

స్వధర్మమును లోకహితముగ ఆచరించుటే కర్తవ్యమని బోధపరచి, అర్జునునిచే గాండీవమును పట్టించినాడు. కురుక్షేత్ర మహాసంగ్రామమున శ్రీకృష్ణుడు అనేక ధర్మసూక్ష్మములతో విజయమును పొందవులకు సాధించిపెట్టెను. కృష్ణుని స్థితి పూర్తిగా అనుభవమునకు వచ్చెను. కనుకనే కర్ణవధ మొదలగు సన్నివేశములలో అర్జునుడు తిరిగి 'పంచాయితీ' పెట్టలేదు. కృష్ణుని సారథ్యమున సర్వము సక్రమముగ సాగిపోయినది. గీతాబోధ జరుగనిచో అడుగడుగున చర్చలకు ఆస్కారమేర్పడెడిది. పని తెమలేడిది కాదు. ముందు ముందు ఇట్టి విచిత్రాలకు అవకాశము లేకుండ ఒక్కసారిగనే కృష్ణుడు అర్జునునకు కావలసినవంతయు బోధపరచి, తన సత్యస్వరూపమును దర్శింపజేసి, ఆతనిని శరణాగతుని జేసికొనెను. ఆపైని కృష్ణు డెట్లు చెప్పిన అర్జును డట్లు నడచెను. కనుక గీతాబోధ కురుక్షేత్రమున ఉచితము కాదనుట తెలియనివారు పలికెడి మాట.

ఇచ్చట మరొక చిన్న సత్యముపై కూడ మనము దృష్టి పెట్టవలసియున్నది. గీతలో అంతయు కృష్ణుడు చెప్పినదేకాదు. అర్జునుని మాటలు, సంజయుని మాటలు, గ్రుడ్డిరాజుమాటలు మొదలైనవి చెప్పకోదగిన భాగమునే ఆక్రమించినవి. పైగా, కృష్ణుడు శ్లోకములలో మాట్లాడెనని మనము భ్రమపడరాదు. కృష్ణుడు తగు సంభాషణములతో అర్జునుని హృదయమునకు సత్య ధర్మ స్వరూపమును ప్రసన్నము చేసెను. ఆ సంభాషణమును వ్యాసుడు శ్లోకములలో తీర్చిదిద్దెను. కృష్ణుడు

అర్జునునకు ప్రసన్నముచేసిన తత్త్వదర్శన మంత యు వ్యాసుడు పాఠకుని హృదయమునకు ప్రసన్నము చేయవలసియున్నది. అందువలన శ్లోకముల సంఖ్య పెరుగుట సహజము, తప్పదుకూడ.

తత్త్వదర్శనముప్రసాదించుటకు తగినక్షేత్రము కరుక్షేత్రమువంటి యుద్ధభూమియే. పైనికునకు అప్రయత్నముగనే భవబంధములు తెగును. ఏ భవబంధములను వదల్చుకొనవలె నని సామాన్యుడు 'కుస్తీ' పట్టుచుండునో పైనికునకు ఆస్థితిక్షణమాత్రమున అప్రయత్నముగ సిద్ధించును. తత్త్వదర్శనము పొందుటకు, యోగ విద్యోపదేశము పొందుటకు, అట్టివాడే అర్హుడు.

ఆంతరార్థమునుబట్టి చూచినను సత్యమింతియే. దేహమును కరుక్షేత్రమున ధర్మాధర్మములకు జరుగు సంఘర్షణ మధ్యమున నరుడు అర్జునుడై, సమ్మోహమును చెంది, అధర్మమును శిక్షించుటకు వెనుకాడుచు. అయోమయస్థితిలో ఉండగా, లోన ఆత్మస్వరూపుడుగా ఉన్న నారాయణుడే ఏదో ఒకతీరులో జీవికి దర్శన మిచ్చి, కర్తవ్యోన్ముఖుని చేయుట జరుగును. యుద్ధమధ్యముననే గీతాబోధ ఏకాలమునందైన, ఏవ్యక్తియందైన బోధింపబడుట జరుగును.

అయినచో, ఇంతటి విశిష్టమైన భగవద్గీతను, తానుచెప్పిన వ్యాసుని ధర్మాద్వైతస్థితికిమూలము అయినదానిని, తిక్కనగారు ఎందుకు సంగ్రహించినారు? తిక్కనగారిది చిత్రమైన అనువాద ప్రణాళిక. వ్యాసుని సందేశము తెలుగువారికి పూర్తిగా అందవలెను. తెలుగు భారతముమాత్రము కావ్యస్వరూపమును పొందవలెను. ధర్మసందేశమును పూర్తిగా అందింపవలె నన్న ధర్మబోధ జరిగిన సన్నివేశము లన్నిటినియథాతథముగ అనువదింప

వలసినపని లేదు. ఇతిహాసమున జరిగినది జరిగినట్లుగ వ్రాయబడును. కనుక ధర్మబోధ పునరావృత్తి చెందుట సహజము. అనగా రెండు మూడు చోట్ల ఒకే విషయము మరల మరల చెప్పబడవచ్చును. అట్టిచోట్ల అనువాదకుడు పునరావృత్తి లేకుండ స్వతంత్రించి అనువదింపవచ్చును. ఈ సందర్భములందు కూడ తిక్కనగారు తగినపద్ధతిలో వ్యవహరించిరి.

భారతములో ఇతర సందర్భములలో సనత్కుజాతీయసారము ఇమిడియున్నది. సనత్కుజాతుడు ఎంతగా చెప్పినను గ్రుడ్డిరాజులో లేశమైనమార్పు రాలేదుకదా! తిక్కనగారు అందువలననే సనత్కుజాతీయమును అంటుకొననుగూడ లేదు. సనత్కుజాతుడువచ్చి తత్త్వబోధచేసి వెళ్లెననిమాత్రము వ్రాసి యూరకొనెను. ఈరీతిగనే అర్జునుడు ఎంతవరకు గీతాబోధను ఆకళించుకొనినాడు? అని తిక్కనగారు తూచి చూచినారు, మృత్యుస్వరూపమును తెలిసికొనుట, ఆస్కాయొక్క శాశ్వతత్వము తెలియుట, కర్మాచరణ రీతిని ఆకళింపు చేసికొనుట, కృష్ణుని నిజస్వరూపము దర్శించుట, తాను నిమిత్తమాత్రుడని తెలిసి కృష్ణునికి శరణాగతుడై గాండీనము ధరించి నిలబడుట - ఈ పరిణామము గీతాబోధసమయమున అర్జునుడు పొందినది. కనుక దాదాపు అరువది పద్యములలో ఈస్థితులకు సంబంధించినంతవరకు తిక్కనగారు గీతానువాదము చేసినారు. మిగిలిన తత్త్వవిషయములు అర్జునుడు ఎంత కుతూహలముతో అడిగి తెలిసికొనినను వానిని అతడు శీఘ్రకాలమున మరచిపోయినాడు. కనుకనే అశ్వమేధ పర్వమున కృష్ణునితో అర్జునుడు ఇట్లనును -

‘అనికే దొడంగునప్పుడు మదాత్మగలంగినఁ గొన్నిత త్వహో
ధన మహనీయవాక్యము లుదాత్తకృపం దగనీవు చెప్పితే
మనమున వానియర్థములు మాధవ నిల్పఁగఁ జాలవైతి న
విస్మయత వచస్సుధారసము వీనుల నింకొకమారు నింపవే’

(అశ్వమేధ. ప్రథమా. 153)

అర్జునుని కోరిక విని కృష్ణుడు నవ్వుచు కౌగలించు
కొని, ‘తత్త్వహీనుడవు, శ్రద్ధారహితుడవు అయి
తివి సుమా’ అని హెచ్చరించుచు ఇట్లు సమాధా
నము చెప్పినాడు -

‘బ్రహ్మపద వేదనమునకుఁ బరమహేతు
భూతములు నాఁటి వాక్యముల్ బుద్ధిఁ దన్మ
హార్థములు నిల్పవైతి శక్యంబై యింక
సర్వచనములు చెప్పంగ నలఘుశౌర్య.

(అశ్వమేధ. ప్రథమా. 155)

ఆ వచనములు చెప్పుట అసాధ్యమని చెప్పుచు
కొద్ది ఉపాఖ్యానములతో అర్జునునకు కావలసిన
తత్త్వము మరల ఉపదేశించినాడు. ఈ సన్నివేశ
మును దృష్టిలో పెట్టుకొని అర్జునుడు ఒంటపట్టించు
కొనని తత్త్వవిశేషములకు తిక్కనగారు అనువా
దమున మెల్లగా ప్రక్కకు తప్పించినారు.

అయినచో తెలుగువారికి గీతోపదేశము పరి
పూర్ణముగ అందునది ఎట్లు? కంఠాగుపడవలసిన
పనిలేదు. శాంతిత్రయము భగవద్గీతకు చక్కని
వ్యాఖ్యానము. ధర్మరాజు కృష్ణునికి శరణాగతుడై,
దుష్టశిక్షణము చేసి, పట్టాభిషిక్తుడైనాడు. ఈతడు
యోగ్యుడు. ధర్మస్వరూపమును ఎరిగినవాడు.
నిరంతరము ధర్మస్వరూపమును తెలిసికొనుటకు
నిష్ఠతో ప్రయత్నించుచువాడు. కనుకనే కృష్ణుడు
భీష్మ ధర్మజులకు సంవాదమును ఏర్పాటుచేసెను.
సర్వధర్మములను ఎరిగిన భీష్మాచార్యుని నోటి
నుండి సార్వకాలికము, సార్వజనీనము అగు ధర్మ
స్వరూపము వెలువడినది. భీష్ముడు కృష్ణసందేశ
మును ధర్మజునకు వెన్నతో పెట్టినాడు. అక్షరము

కూడ పొల్లుపోకుండ ధర్మరాజు ఆ సందేశమును
ఆకళించుకొనినాడు. కనుకనే తిక్కనగారు ఈ
సందర్భమున భీష్మ సందేశమును తెలుగువారికి
తగిన జాగరూకతతో పూర్తిగ అందించిరి. దీనిని
దృష్టిలో పెట్టుకొనియే భీష్మపర్వమున భగవద్గీ
తను సంక్షేపించిరి. వ్యాసుని సందేశమును మా
త్రము బీరుపోకుండ తెలుగువారి హృదయమున
ప్రతిష్ఠించిరి.

భారత పఠనారంభమునుండి యుద్ధము పూర్తి
యగువరకు పాఠకుడు అర్జునునితో నేకత్వమును
అనుభవించును. గీతోపదేశ సన్నివేశముదగ్గర
పాఠకునికికూడ అర్జునుని నిలబెట్టుట ముఖ్యము.
యుద్ధము హడావుడిలోపడి మిగిలిన తత్త్వవిషయ
ములను పాఠకుడుకూడ మరచిపోవుటకు అవకాశ
మున్నది. శాంతిపర్వ ప్రారంభమునుండి పాఠకుడు
ధర్మజునితో ఏకత్వమును అనుభవించుట మొద
లిడును. తానె ధర్మజుడై భీష్మ ధర్మజు సంవాద
మును చదువుకొనును. సంవాదము పూర్తి యగు
సరికి పాఠకుడుకూడ ధర్మజునివలె విప్పారిన హృద
యము కలవాడై ధర్మనిష్ఠు డగును. భారత పఠన
మున పాఠకునిలో కలుగు ఈ పరిణామమును
తిక్కనగారు చక్కగా దర్శించినారు. అనువాద
ప్రణాళిక తదనుగుణముగ మలచినారు. వ్యాస సం
దేశమును కావ్యరూపమున తెలుగువారికి అందిం
చుటలో తిక్కనగారు అనిర్వచనీయమైన నేర్పు
చూపి ఆదర్శపురుషులైనారు.

• డాక్టర్ చిలుకూరి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారి పర్యవేక్ష
ణలో ఆంధ్రాయూనివర్సిటీ తెలుగుశాఖలో నే చేయు
చున్న ‘తిక్కన భారతము - ధర్మాన్వేషితీ’ అను పరి
శోధనాంశమునకు సంబంధించినది ఈ వ్యాసము. వారికి
నా కృతజ్ఞతలు.

వీరవీర

వేయి పడగలు

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ 'వేయిపడగలు' నవల ఒక బృహత్సభ్యం (Magnum opus). నవల చదివిన వెంటనే ఒక ఆపూర్వానుభవం కలుగుతుంది. తెలుగు దేశపు బౌద్ధత్వం, నాటి స్వచ్ఛమయిన సంస్కృతి సంప్రదాయం, పాశ్చాత్య నాగరిక తాత్రభావంవలన కలుగింది మయి, శైలిల్యం పొంది కాలగతిలో కలిసి పోతున్న వాటిచివరి మెరుగులనుమాత్రం తాను చూడగలుగుతున్నందుకు రచయిత నవల్లో తన గాఢ సంతాపాన్ని తెలియ చేస్తాడు. ఒక నాటి తెలుగుతనాన్ని వేయి పడగలు నవల అద్భుతంగా చూపుతుంది. గతస్ఫురణల మనోహర దృశ్యం నవల సారాంశం.

నవల్లో ధర్మారావు ప్రధానమయిన పాత్ర. అచ్చమయిన తెలుగుతనం అతడిలో మూర్తీభవించింది. వేయి పడగలు నవల ధర్మారావును కేంద్రం చేసుకొని అతని జీవితమంతా పరిభ్రమిస్తుంది. ధర్మారావుతండ్రి రామేశ్వరశాస్త్రి 'వర్ణాశ్రమ ధర్మములన్నీ మద్దకట్టిన మూర్తి. ఆయన భారతదేశముయొక్క యాత్మ. ఆయన త్రయీవిద్యకొక వ్యాఖ్యానము' రామేశ్వరశాస్త్రి నిరతాన్నదాత. ఆయన బౌద్ధార్యం చవిచూడనివారు లేరు. దీనికి తగినట్లుసుబ్బన్నపేట జమీందారుకృష్ణమనాయనికి ఈయనఅంటే ప్రాణం. ఇద్దరూ 'శరీరములే రెండా యన్నట్లుండెడివారు'. అయితే రామేశ్వరశాస్త్రిచివరి దినములు గడ్డుగా సాగాయి. ఆయన మరణానంతరం ధర్మారావు పేదతనం అనుభవించాడు. భుక్తికోసం జమీందారును అర్థించడానికి ధర్మారావుకు అభిమానం అడ్డొస్తుంది. జమీందారే ధర్మారావు బాధలు తెలుసుకొని అతని చదువుకు, కుటుంబానికి, ఆర్థిక సహాయం అందజేస్తాడు. జమీందారు కొడుకు రంగారావు తండ్రి పద్ధతులకు వ్యతిరేకంగానడిచాడు. భార్య వుండగానే ఒక పాశ్చాత్య యువతి నుసానీని పరిణయమాడతాడు. పాశ్చాత్యవ్యామోహంతో దుర్వ్యసనాలకు లోనౌతాడు. అధిక ధనవ్యయం చేస్తూ ప్రజలకష్టనిష్ఠురాలను గమనించకుండా పట్టణ వాస వ్యామోహంలో పడతాడు. జమీందారు కృష్ణమనాయని భార్య రుక్మిణమ్మారావు గారికి సుబ్బన్నపేట కులదైవం అయిన నాగేశ్వర స్వామిపై భక్తి, ధర్మారావు ఎడల దయా వున్నవి. ఆమె జబ్బుచేసి మరణించడంతో ధర్మారావు చదువుకు స్వస్తి చెప్పాల్సివస్తుంది.

ధర్మారావు చెల్లెలయిన గిరిక భగవంతుని ఎడల భక్తికలిగి దేవదాసీత్వముతో వేణుగోపాలస్వామి సన్నిధి చేరవలెనని దీక్షవహించి అన్నగారిని మార్గదర్శకునిగా చేసుకుంటుంది. సుబ్బన్నపేటలో ధర్మారావుకు గణాచారి, గిరిక, పసిరిక అత్యంత సన్నిహితులు. భార్య అరుంధతి ధర్మారావు సహపరసాధనానికి సహధర్మచారిణిగా బాగా సహకరిస్తుంటుంది.

జమీందారు కృష్ణమనాయని మరణం, వారిభార్య మరణం, రంగారావు జమీందారు పెడగ్రోవ పట్టడం ధర్మారావుకు చింతాకారణాలు. గతొన్నత్యాన్ని తలపోసుకుంటూ భారంగా కోణాలు వెళ్ళబుస్తుంటాడు.

రంగారావుకుమారుడు మారప్ప. ధర్మారావుకు హరిప్పలో పూర్వపుబౌద్ధత్వం కొట్టవచ్చినట్లు కనబడుతుంది. కాని అది తాత్కాలికమే. మారప్ప ధర్మారావును ఆకట్టుకుంటాడు. ధర్మారావు మారప్పకు సంస్కృతిం, విద్యాబుద్ధులు, చెప్పి; అతనిలో భగవద్భక్తిని ఇనుమడింపజేస్తాడు.

స్వామివారి కల్యాణోత్సవములను పునరుద్ధరిస్తారు. దేవదాసి గిరికకు ధర్మారావు పరోక్షగురుత్వం వరపుతాడు. గిరిక శృంగారపరమయిన భక్తిప్రపత్తులతో వేణుగోపాల స్వామిలో విక్రయం అవుతుంది. మారప్పలో మెరిసిన గతొన్నత్యం అంతలో అంతరాన మవుతుంది. 'ఏదో బలహీనపు గాలి మన దేశము మీదికి విసరెను.' అనాలోగ్యంతో మారప్ప బాధపడుతుంటాడు. ధర్మారావుభార్య అరుంధతికి పెద్ద జబ్బు చేస్తుంది.

— డా॥ ఉప్పలపాటి శ్రీరామమూర్తి.

భగవద్భక్తిని ఇనుమడింపజేస్తాడు. స్వామివారి కల్యాణోత్సవములను పునరుద్ధరిస్తారు. దేవదాసి గిరికకు ధర్మారావు పరోక్షగురుత్వం వరపుతాడు. గిరిక శృంగారపరమయిన భక్తిప్రపత్తులతో వేణుగోపాల స్వామిలో విక్రయం అవుతుంది. మారప్పలో మెరిసిన గతొన్నత్యం అంతలో అంతరాన మవుతుంది. 'ఏదో బలహీనపు గాలి మన దేశము మీదికి విసరెను.' అనాలోగ్యంతో మారప్ప బాధపడుతుంటాడు. ధర్మారావుభార్య అరుంధతికి పెద్ద జబ్బు చేస్తుంది.

భర్తను వదిలేసి, రామేశ్వరం అనే అధికారి వ్యామోహంలో కొన్నాళ్ళుపడి, తర్వాత అతణ్ణి వదిలేసి, కొన్ని స్త్రీజనోద్యమ సంఘాలు - ప్రేమ స్వాతంత్ర్యం సంస్థలు నడిపి, ప్రియుణ్ణిమోసగించి, ఆర్జించిన ధనంతో సుబ్బన్నపేటలో వ్యాపారం సాగిస్తూన్న మంగమ్మ అంటే ధర్మారావుకు అసహ్యం. కాని కొన్నాళ్ళకు ధర్మారావులోని పాండిత్య ప్రకర్షను ప్రేమించి, అతనికి శిష్యురాలై, పాశ్చాత్యప్రాయిన మంగమ్మ తనధనాన్ని వేణుగోపాలస్వామి వారి ఉత్సవాలకు ఇచ్చి వేసి జన్మను ధన్యతను సొందించుకుంది.

ధర్మారావు తనస్నేహితునికి కోరిన వివాహాన్ని జరిస్తాడు. కిరీటీ శశిరేఖలను తనింట కొన్నాళ్ళుంచు కుంటాడు. ధర్మారావు జ్ఞాని. బహుశాస్త్రవిషయ కోవిదుడని అందరికీ విశేషమౌతుంది. కళాశాల ప్రిన్సిపాలు శివరావుయొక్క దివ్యజ్ఞాన మతంపై ఘాటైన విమర్శ చేస్తాడు. శ్రీస్తుల జోక్యం కళాశాలపై పడటంతో ధర్మారావు ఉద్యోగానికి రాజీనామాచేస్తాడు.

ధర్మారావుభార్య ఆరుంధతి మరణిస్తుంది. ఆదుఃఖంనుండి అతను తేరుకొనక ముందే మరణిస్తాడు. భవిష్యత్తును గూర్చి గణాచారి వినాశకరంగా నూచిస్తూంటుంది. సుబ్బన్న పేట సుభాన్ పేట అవుతుంది. పసిరిక పాశ్చాత్య సంపర్కవ్యామోహితుడయి మృతినొందుతాడు. గండేటి వరదవచ్చి సుభాన్ పేట అంతానాశన మయిపోతుంది. సుబ్బన్న పేట మాత్రమే మిగుల్తుంది.

పశుపతి కుమార్తె ఆరుంధతిని ధర్మారావు వివాహం చేసుకుంటాడు. ఇంకా రావు జమీందారుల కోరిక మార్పు వస్తుంది. ధర్మారావును పిలిపించుకొని ధన్యోపన్యాసాలు చెప్పించు కుంటాడు. చుట్టటి ఆరుంధతికి కల్గిన గామేశ్వర శాస్త్రి, అంటే రంగారావుకు అత్యంతాభిమానం. ధర్మారావు గండభార్య అయిన ఆరుంధతిని తనకొక శక్తిగా తలచి, ఆమెను పొందడం తన ఆదృష్టంగా భావిస్తాడు.

ధర్మారావు దృష్టి 'గతకాలము మేలు వచ్చుకాలము కంటె' వంటి కాలానిక వాదదృష్టి. సనాతన సంప్రదాయ సంస్కృతులకు ధర్మారావు అంజలి ఘటిస్తాడు. 'యథార్థ జ్ఞానసంపత్తి' సనాతన మయిన సంప్రదాయంలో వుంటుందని ధర్మారావుకు గాఢమైన విశ్వాసం. పురాతనపుణ్యస్థలం అంటే ధర్మారావుకు ప్రీతి. నశించిపోయినదానిని చూచి దుఃఖిస్తాడు. 'ఆహా! ఏమికాలము, ఏమిమార్పు? ఎన్నెన్ని ప్రాతవి నశించి పోయినవి? ఎన్నెన్ని క్రొత్తవి తల చూపినవి. లోక మంతయు నూత్నత్వము శక్తియునుకొనుచున్నది. నూత్నత్వము నూత్నత్వమే కాని శక్తియెట్లగును?... ఎంత నశించిపోయినది. నశించిపోయిన దానినిఁ జూచినచోఁ గడుపు తరుగకొని పోవుచున్నది. ఈ నశించిపోయిన దంతయు వ్యర్థమే తేనో రహిత మైనచో దుఃఖము లేదు. నాజాతి

యింత దైవోపహత మైన దేలకో? ఈ జాతి చేసిన పాపమున కంతు లేదు; కాబోలు. కృష్ణమనాయని యంతప్రభువే గలిచినాడు. అతనితో ధర్మార్థ కామ మోక్ష హేతువులైన విద్యలే నశించినవి. స్వామి వేయిపడగలు నశించినవి, రుక్మిణమ్మ రావుగారు పోయినది... పరదేశ సంప్రదాయములకు ముగ్ధురాలయి, నీచ సుఖాభిలాభిణియై జైవ మన్నభావ మెరుగనిదై రాణి కాని యారాణినశించియే పోయినది.... రాణియున్న శబ్దమింక నా నాతిలో నేల నిలిచియున్నది... ఆమె చిహ్నమును సహజనీదేవియునూ నిల్వరాదు, కాబోలు. కేశవరావు గలిచిరి. గ్రుడ్డిలో మెల్లగ నైన పూర్వ వ్యవస్థలను బ్రదికింత మనుకొన్న యాయనకు గూడ నిచ్చట తావులేదు కాబోలు! ఆయన సంపాదించినది యాయన భావముగూడ నెగుగని ప్రభువు లన్యాయముగా ననుభవించుచున్నాడు. గోపన్న చనిపోయినాడు; భక్తిప్రపత్తులు; సేవ; భూతిదయ, పరోపకారబుద్ధి మూర్తిభవించిన మనుజుడే పోయినాడు. స్వాతంత్ర్య మెఱుగడు కుతిర్క మెఱుగడు. స్వార్థ మెరుగడు. వాడేల బ్రతికియుండును? అతని కిచ్చట పనేమున్నది?

జేవరాసి చనిపోయినది. భగవద్భావ మంతయు సర్వనాశన మైనది. దానితో భరితి శాస్త్రము, కల్యాణోత్సరములు కూడ నశించినవి. జేవుడే చనిపోయినాడు... పసిరిక పోయినాడు. పాపము పసిరిక నిలుచుటకుఁ దావు లేకపోయెను. ఏమి విచిత్రపుచావు చచ్చెను.

గణాచారి గలిచినది. ఏకల్లి స్వర్గ మర్త్యములకు లంకగ చున్నదో, ఆగడియ యూడిపోయినది. గొలుసు తెగిపోయినంతనే పోయిపోయి కనరాకుండఁ బోయినది. కనరాని దానిని లోకము లేదని వాదించుటలోఁ దప్పేమున్నది? గణాచారితో స్వామిపరాయయినాడు. ఆహా!

ఇంక నేమి మిగిలినది? ఇంక నేమి మిగిలినది?...

ధర్మారావు ధర్మమూర్తి అతని ప్రపంచములు గెండు. ఒకటి మూకీభావం, గెండోది అనియత వాగ్వాదపారం. దేమునిపై అతనికి భక్తివిశ్వాసాలు మెండు. 'మాయిలవేల్పు ఈ గ్రామమునకు ప్రభువు. సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరస్వామి... ఒకకాలు విరిగి కూడ నన్నే పట్టుక వ్రేలాడుచున్నాడు' అని అంటాడు. జమీందారు మరణించిన తర్వాత పూర్తి ధర్మనిర్వహణ బాధ్యత ధర్మారావుదే అయింది. అతని సంపర్క మెంత మందికో గీటురాయి అయింది. గిరికకు భక్తిమాగ్గాన్ని బోధిస్తాడు. మరప్పకు పంచాగ్ని విద్యప్రాశస్త్యాన్ని వివరిస్తాడు. రుక్మిణమ్మ రావుగారికి ఆదర్శపాత్రుడౌతాడు. ప్రాణస్నేహితుడు కిరీటి ప్రాణం నిలబెడతాడు. కుమారస్వామి ధర్మారావుకు శిష్యుడై, 'ఏమహాత్ముని పుణ్యసంపర్కముననో నామనస్సు సనాతన మార్గము నభిలషించుచున్నది' అని అంటాడు. మంగమ్మకు గురువై ఆమెను సన్మార్గంలో పెడతాడు. ఈవిధంగా ధర్మారావు కర్మత్వధర్మనిర్వహణంలో అన్వర్థ నామధేయుడుగా మనకు అగపిస్తాడు.

జేశంలోని పరిస్థితులు ధర్మారావు దృష్టినుండి తప్పించుకోలేక పోయాయి. క్యవసాయం క్షీణిస్తూన్నదని 'జేవమాతృ కలు జేశమున నశించినప్పుడే సర్వము వరిపై గైనపుడే గైతుయొక్క యారోగ్యమును, సంపదయు మనశ్శాంతియుఁ జచ్చినవి. తృష్ణకు జివరలేదు. మూర్ఖుడు దాని ననుసరించును. ఈరీతిగా మనదేశము చచ్చిపోయినది' అని అంటాడు. వృత్తి విద్యను, జ్ఞాన విద్యను ఒండొంటితో కలుపరా దని ధర్మారావు అభిప్రాయ పడతాడు. చదవడం అంటే హృదయ పరిపాకం కలిగించేదిగా వుండేది మాత్రమే. కేవలం వ్రాయడం చదవడం వచ్చినంతమాత్రాన అని చగవు అనిపించుకో దంటాడు. 'పూర్వము విద్యయున్నది. లేని దిప్పుడు విద్యమోక్షపర్యవ

సాయిని' అంటూ నేటివిద్యావిధానంపై అసంతృప్తిని ప్రకటిస్తాడు. విద్యార్థులలో పాఠకుపోయిన మిథ్యాశీలాన్ని గూర్చి చెబుతూ, 'అందరకునుజక్కిగా నమర్చిన శరీరవ్యాయగామము లేదు. మనస్సులో నెప్పుడును బరీక్షలను గూర్చిన దిగులు. మిథ్యాశీల మొకటి పరిపోషింపబడుచున్నది. శిక్షాపద్ధతిపేర నిర్దయ పంచి పెట్టబడుచున్నది. ఆయుస్సు తక్కువ. శరీరపుష్టి లేదు. ప్రతివిద్యార్థియుఁ జిన్న పుటినుండి యహంకారము, గర్వము, నభికారధూర్తత్వము, స్వార్థపరత్వము, నను నీ గుణములను బెంచుకొనుచున్నాడు. వీరే పెద్దలయిన తర్వాత లోకము. ఈలోక మిట్లే తయారగుచున్నది. వృత్తివిద్యలూ, కుల విద్యలూ నశించడం నిరుద్యోగ సమస్య పెరగడానికి కారణమవుతున్నదంటాడు ధర్మారావు.

కీరీటి శశిరేఖల ప్రణయవృత్తాంతం ఆధారంగా వేయిపడగలు నవలలో విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు చెప్పవలచుకున్న ప్రేమ సిఘాంతం కావ్యమర్యాదను అనుసరించింది. ఈ స్త్రీ పురుషు లిరువురు గాఢంగా ప్రేమించుకుంటారు. పైగా కీరీటి, శశిరేఖ, మేనత్త మేనమామ బిడ్డలు. మేనమామ తన కూతురిని కీరీటికిచ్చి వివాహం చేయడానికి ఇష్టపడడు. ప్రేమించుకున్నందువల్ల కీరీటి శశిరేఖలు వివాహంచేసుకోతలుస్తారు. శశిరేఖను వేరేధనవంతుని కీయవలె నని ఆమె తండ్రి ఉద్దేశం. శశిరేఖ-కీరీటుల ప్రణయశృంగారం విరహ విప్రలంభం. ఇదివరకే ఒకరియం దొకరు సంసక్తులై యున్న వీరికి ఆమె తండ్రి కారణంగా వియోగ మేర్పడింది కీరీటి తన ప్రణయవృత్తాంతం అంతా ధర్మారావుకు చెప్తాడు. శశిరేఖయందు కీరీటి పొందిన మన్మథావస్థ లన్నింటినీ ధర్మారావు చూస్తాడు. కరుణగా కీరీటి అనుభవించిన మన్మథావస్థలను రచయిత నవల్లో పొందుపరుస్తాడు. చతుఃప్రేతి; మనస్సం

గము, సంకల్పము, ప్రలాపము. జాగరము, కార్యము, అరతి, లజ్జాత్యాగము, ఉన్మాదం, మూర్ఛ, మరణావ వస్థకు రావడం. కీరీటి కీయవస్థ లన్నీ వస్తాయి. కీరీటి మరణావస్థలో వున్నప్పుడు ధర్మారావు కీరీటి మేనమామకు తంతిఇచ్చి పిలిపిస్తాడు. మరణశయ్యపై వున్న కీరీటి కోర్కెను కీరీటి మేనమామ మన్నిస్తాడు. ఈవిధంగా కీరీటి శశిరేఖలను ధర్మారావుకలుపుతాడు. ప్రేమవృత్తాంతంలో విశ్వనాథ కావ్యమర్యాదను పాటించాడు.

కుమారస్వామి శ్యామలల ప్రేమ వివాహంలో విశ్వనాథ కులాంతర మతాంతర వివాహాలను సమర్థిస్తారు. సంప్రదాయసిద్ధమైన మంగమ్య వివాహంలో భద్రత లేనట్లు విశ్వనాథ చూపుతారు. ప్రేమ వివాహాలు సంప్రదాయ వివాహాలకు మల్లె పట్టిష్టంగా చింటాయని కీరీటి శశిరేఖల, కుమారస్వామి శ్యామలల వివాహాల ద్వారా తెలిపారు. ఆయినే మంగమ్య ఉదంతం కాలప్రభావానికి అనుగుణంగా కనబడుతుంది. పాశ్చాత్య నాగరికతా వ్యామోహంలో మంగమ్య పడినందు వల్లనే ఆమెవివాహంలో భద్రత లేక పోయింది. మేల్కొనడం దుష్టకు, హోదాకు, అంగీకారం, భర్తావ్యసయాలను వదిలిపెట్టేస్తుంది మంగమ్య ఉద్వేగ మంతటి దేదీయు గాదు. అందులో ప్రేమ రుపులు కలప్రతి విషయమునందును నల్ప సంస్కారముకల బుద్ధి భ్రాంతి పొందును. మంగమ్య అల్పసంస్కారికనుకనే ఆవిధంగా దారితప్పి పతనమయింది. ఏడాదిలోపల ఆమెలోవున్న వైదికచాదస్తము అంతయుపోయి, 'గదేకారితనము, నిర్భయము' మున్నగు గుణాల్లో పరిమలౌకకంగా తయారయింది. వివాహంలోని పవిత్రతని, ధర్మారావు శిష్యురాలయిం తర్వాత మంగమ్య గ్రహిస్తుంది. కామము స్త్రీకేక పురుషక విషయముగా జెప్పట

భౌతిక సుఖముకన్న పారమార్థిక మెక్కువ యున్నది. మనోనియమ మనునది కామ ధేనువుకంటేది. అది మోక్షమునకు సాధనము. సంఘములోగాని, మతములోగాని, మరొకదానిలోగాని మీ రెన్ని మార్పులైనఁ దేవచ్చును. ఇంద్రియ నిగ్రహము, మనోనిగ్రహము, తద్దారాభక్తియో, జ్ఞానమో కలుగుటకు వీలుండేనేని మీరు తెచ్చిన మార్పు శిరోగ్రాహ్యము—మంగమ్య ఈవిషయం చెప్పగలంతటి తాత్త్విక చింతనా పరురాలయింది. కామాన్ని నియమించడమే మోక్షమార్గాన్ని కనుగొనడంగా విశ్వనాథవారు సూచిస్తున్నారు.

వేయిపడగలు నవల్లో విశ్వనాథ స్పృశించని విషయమంటూ లేదు. బాల్యవివాహాలను సమర్థిస్తారు. పురుషులకు ఆరావ నము అరవై సంవత్సరాలవరకూ పుంటుంది. స్త్రీలు నల్లళ్ళ సంవత్సరాలకే ముసలివా రవుతారు. స్త్రీ పురుషుల దృష్టిలో, సంఘంలో వారున్న స్థితిగతులనుబట్టి, వారి కామప్రవృత్తిలో భేదం వుంది. స్త్రీ గర్భం ధరిస్తుంది. పురుషుడట్లాకాదు. స్త్రీ కామాన్ని చంపుకోగలదు. పురుషుడు కామాన్ని చంపుకోలేడు. సృష్టికార్యంలో పురుషుడు కేవలం బీజధాతుడే. స్త్రీ తనూవిస్తూతి కంటి. బాల్యవితంతువుల ప్రసక్తిలోలోకధర్మం వుంది. విధవలు దుష్ప్రవర్తనకు లోనవుతారు అంటే అది వ్యక్తి ప్రకృతినిబట్టి, శరీరస్థితుల ప్రాబల్యాన్నిబట్టి వుంటుంది. అరవైయేళ్ళమగడు చచ్చిన విధవ జారిణి అవడం, ఇరవైయేళ్ళ మగడు చచ్చిన విధవ జారిణి అవడం సమానమే. మగనాలురై జారిణులు అయినవా రెందరో! అటువంటిప్పుడు విధవరాలు జారిణి అవడంలో ఆశ్చర్యం లే దంటారు. 'క్రొత్త యొక వింత ప్రాత యొక కోత' యని యెన్ని దోషము లున్నను సంస్కార మాధునికులకుఁ బ్రయముగా నుండును.

సర్వముదోషము మైనప్పుడు బహుదోష మైన దానిని బరిత్యజించి, యల్పదోష మైనదానిని బరిగ్రహించి, దానియందలి యల్పదోషములను నివారించుటకు బ్రయత్నించవలయును. అది బుద్ధిచుంతుల లక్షణము 'ప్రేమకు వయస్సు, సౌందర్యం, ధనాదికం కారణమాత్రాతే కాని అవి కాశ్యతాలు కావు. 'ప్రేమ యనగా భార్యభర్తలు కలసి కొన్నాళ్లు సంసారము చేసినతర్వాతగాని కలుగదు. ఆ ప్రేమకు వయస్సౌందర్యధనాదికములతో బనిలేదు. అది పరిచయాధిక్యము వలన, మనస్సు అలవాటువలనను వచ్చును. ఒక విషయమునం దభిమానము పరిచయము వలననే కలుగును. ప్రేమ యనునది మనోవిషయము. మనస్సు కలవాట నాభిప్రాయము. ఈ సిద్ధాంతము నాధారము చేసికొని మన పూర్వులు వివాహ కాలము నిర్ణయించిరి. తాత్కాలిక మనఃప్రవృత్తి నాధారముచేసుకొని యన్యవిషయాశ్రయ బుద్ధి నాధారముగా చేసుకొని గుప్పటి వివాహ సూత్రములు నిర్ణయించుచున్నారు.'

అన్నింటి కన్నా మనోనియమం గొప్పది. మనస్సును నియమిస్తే మనశ్శక్తి వృద్ధిపొంది దాని కక్కుట విషయాలు తెలిసికొనే శక్తి సంపన్నం అవుతుందని ధర్మశాస్త్ర కర్తల అభిప్రాయం. విద్య కేవలం విజ్ఞానాన్ని అందజేస్తే కాని మనోనిశ్చయబుద్ధిని కల్పించే శక్తి నివ్వదు. మనోనియమం ద్వారానే ఆశక్తి వృద్ధిపొందుతుంది. ఆప్పుడు తెలిసే సంగతులు వేరు. అలాంటి వారితోనే మనసంఘ ఆచారాలు తీర్చిదిద్దబడినాయి. వారే బుద్ధితుల్యులు, ధర్మశాస్త్రీ, కారులు. కనుక మనసంఘము, మతిము, ఆచారవ్యవహారములు, మనధర్మ శాస్త్రాధారంగా అనుసరించి అనుకరిస్తే కొంతకుకొంత మన హైందవసంస్కృతి చివరి మెరుగులు అయినా నిలుస్తాయి అనే ఆకాభావాన్ని

విశ్వనాథ నవల్లో చూపుతారు. సంప్రదాయంలో వున్న భద్రత సంస్కారంలో లేదు అనేది విశ్వనాథ వారిదర్శనం. సంప్రదాయం శక్తి సంపన్న ముంది. మనశ్శక్తి సంప్రదాయానికి బాగాన్ని ఇచ్చింది. ఆమనశ్శక్తి మనోనియమం ద్వారానే సాధ్యమయింది. అటువంటి మనోనియమ సమన్విత ధర్మకర్తలు కాసించిననూత్రాలన్నీ సంప్రదాయబద్ధాలు. వీనిని మనం విధిగా విశ్వసించాలి, పాశ్చాత్య ప్రభావంతో మనం ఆశక్తిని విమర్శిస్తున్నాం. కాని 'ఆశక్తిని వృద్ధిచేసుకొని బహుద్రష్టలైన వారివాక్యములను... వృద్ధిపొందని సంకల్ప వికల్ప శక్తితో విమర్శించుచున్నాము' అని విశ్వనాథ అంటారు. ఆధర్మ సంప్రదాయంలో ఆయనకున్న గాఢ విశ్వాసం అంతటిది.

పాశ్చాత్య నాగరికత ప్రభావం సుబ్బన్న పేటకు నోకటంతో అక్కడ ప్రాచీన కాలంనుండి వస్తూన్న ఆచార సంప్రదాయాలకు మాలిన్యం అంటింది. ధర్మం నశించింది. సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరుని పేరుపడగలను దేశం గ్రసించి వేసింది. వెరితిలలు చేసిన అధునాతన నాగరికత దంబం కాపట్టడం స్వాధీనం సంకుచితత్వం సుబ్బన్న పేటలో చోటు చేసుకున్నాయి. స్వామి వారి ఉత్సవాలు మూలపడ్డాయి. గణాచారి గౌరవం తగ్గిపోయింది. పసిరిక పాశ్చాత్య వ్యామోహితుడైన గైతు బిడ్డతో స్నేహంచేశాడు. రంగారావు జమీందారుని కిరస్తానీ యువతితో వివాహం పరువు ప్రతిష్ఠలను మంటకలిపింది. మరబియ్యం, కుళాయిసీరు, విద్యుద్దీపాలు వచ్చి సామాన్య మానవుణ్ణి నిర్వీర్యం చేశాయి; అనే ఆవేదన ధర్మగారు హింసలో రచయిత వ్యక్తం చేస్తాడు. క్రైస్తవ సమాజాలువచ్చి హైందవమత ధర్మాన్ని హేళనచేసే పరిస్థితి వచ్చినందుకు ఆయన చింతిస్తాడు. ధర్మారావు పాత్రే రచయిత.

ధర్మారావు నవల్లో ప్రాతంతా నశించి పోతుందని, పాశ్చాత్య సంస్కార ప్రాబల్యంతో హైందవ ధర్మోన్నతి క్షీణదశను పొందుతుందని వాపోతాడు. పౌరుషం నశించి జాతి నిర్వీర్య మునుపాక్షాంది. పూర్వపు నాగరికతా చిహ్నం లన్నీ శిథిలమయి పోతున్నవి. ఇవి అన్నీ చూడటానికే తాను బ్రతికి వున్నాడనీ కన్నీళ్ళు కారుస్తాడు. నవలాంతంలో ధర్మారావు; అంతా అయి పోయింది. ఇంక ఏమి మిగిలింది? అని పడే పడే ప్రశ్నించుకుని, 'అవును. నీవు మిగిలితివి (గెండ్లో భార్య అరుంధతితో). ఇది నాజాతిశక్తి. నామధృష్టము. నీవు మిగిలితివి' అని అంటాడు. జాతిశక్తి తూర్తిగా నిర్వీర్యంకారేదని, అదిమరలా పునరుజ్జీవనం పొందిందనీ ధర్మారావు అభిప్రాయపడుతున్నాడు. అతడిలో మిగిలిన ఒకే ఒక ఆకారేభే ఇది. నీనికి మూలం. ధర్మారావు మొదటిభార్య అరుంధతితో ఒక సారి సంభాషించిన తీరులో వ్యక్తమవుతుంది. 'నీవైన పడగయొక్క మనోహరత్వము మానదు. ... (వాకిటిముందు మేయుచున్న గూవు కనిక్కిన గుమ్మెను...) ఆహా! ఇదియైన నిల్చుననుకొంటి నే, ఇది యేమి యపశకునము? అట్లగునచో నేను బ్రదికి యెందులకు? (... ప్రక్కనున్న రావి చెట్టుమీద దండకం కంటిదంపతులుగలసి కిల కొర్రావములు చేసెను...) ముఱలనీ శుభశకున మేమి? ఈపడగ నశించిపోయి ముఱల ఉజ్జీవము పొందునా?' ఆపునరుజ్జీవనమే గెండ్లో అరుంధతిరూపంలో నిలిచిన జాతిశక్తి. పడగయొక్క మనోహరత్వం జాతిశక్తియొక్క సంకల్పవిశేషం. అరుంధతి జాతిశక్తికి ప్రతీక.

ధర్మారావు తన నొక ధర్మమూర్తిగా తలచుకొంటాడు. సుబ్బన్న పేటలో కల దైవమయిన సుప్రహ్మణ్యేశ్వరుని పడగలలో తానొక పడగ అంటాడు. అన్ని ధర్మాలూ అతణ్ణి ఆలంబనం చేసుకుని (తరువాయి 10వ పేజీలో)

పురుషార్థ సుధానిధి

ధర్మ స్కంధము - ధర్మచూహత్యము

రచయిత : శ్రీ సాయణాచార్యులు (సంస్కృతము)

అనంతదేశమున శివస్వామి యనుపేరఁ బ్రసిద్ధుడైన యొక బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠుఁడు గలఁడు. అతఁడు ధర్మస్వామి యనెడి బ్రాహ్మణుని కుమారుఁడు కాండిన్యగోత్ర సంజాతుఁడు. కేవల ధర్మస్వభావముగల శాంత స్వరూపుఁడు.

తండ్రి నుగించిన యనంతర మాళివ స్వామి తీర్థక్షాత్రకుఁ బోయెను. హిమాలయ పర్వతమందలి సర్వతీర్థములందును, మందగమున జరించిన సకల తీర్థములందును, గంగాది నదులయందును, స్నాన మొనరించి అనంతరము గంగాద్వారమునకేగి నారాయణాశ్రమమును జూచి, విహిత విధులు నిర్వర్తించి, యాత్రను సంపూర్ణ మొనరించుకొనెను. అచట సకలమునుల నారాధించి వారితో దాసును యీజితుఁడయ్యెను.

తిరిగి యాత డవంతి సమీపముఁ జేరి, “నేనిపు డవంతి దేశమునఁ బ్రవేశింపను. స్వబంధు జాలముచే బంధుడైన వాఁడు పునర్విముక్తు డగుట కష్టము. లోహదారు మయములయిన పాశములఁ దగుల్కొను వానికేముక్తి దుర్లభము. పుత్ర భార్యా మయపాశముల బంధము మఱింత బల మైనది

ప్రేమ పాశములకు లోబడిన మనసు గల మానవుఁడు దూరము పోజాలఁడు. ఒక నాఁడు బంధమునుండి విడువబడినపక్షి తిరిగిరాదు. గృహమునుండి బయటబడిన పురుషు డింటికుఁ దిరిగివచ్చును. వింధ్యకు దక్షిణమునఁ గల తీర్థములకు దీర్థయాత్ర గావించి, తప్పక తిరిగివచ్చెదను.”

ఇట్లు బ్రాహ్మణోత్తమఁ డాలోచించి దక్షిణ దిశకు వెడలెను. పురములను, నగరములను, గ్రామములను, నుద్యా

నవనములను జూచుచు: నాశివస్వామి వింధ్యారణ్యముఁ బ్రవేశించెను. అచట నాతఁడు మిక్కిలి క్రూరములు, భయంకరములు, నైన సింహములను, వ్యాఘ్రములను, జూచెను. అచట ననేకములయిన ముండ్ల చెట్లున్నవి భూతలమున జలముకాన బడదు. పెద్దమంటలతో దావాగ్నులు జ్వలించుచున్నవి. అనేక గతుల రాక్షసులచట వసించుచున్నారు. ఆఘోరమయిన యరణ్యమున నా బ్రాహ్మణోత్తముడు మిట్టమధ్యాహ్న సమయమున నాకిదిదప్పికలకు లోనై యలసటనొందెను.

ఎదుట నొకచోట ననేకమైన మానవుల యెముకలప్రోవు లాతనికిఁ గానవచ్చెను. “ఎంతపనిచేసితిని!! రాక్షసుల నడుమఁ జేరితిని. అయ్యో! ప్రమాదము తటస్థించినది. పరిశీలింపక యీమార్గమునఁ బడితిని. ఇచట నివసించు రాక్షసు లిటు వచ్చువారిని సంహరింతురు. అట్లు చంపబడిన మానవులవే యీకనఁబడు అస్థిపంజరములు. ఏమి చేయవలయునో నోచకున్నది. ఏమార్గమునఁ బోవుదును? ఈమధ్యాహ్న సమయమున నొకఁడును గనబడకున్నాడు. దప్పిచే బీడితుఁడనైన నాకు దారి చూపగలవాఁడు లేఁడు.”

ఇట్లు లాలోచించుచు శివస్వామి మార్గమున భయంకరాకారముగల, వికారపునోరుగల, యొడు ప్రేతముల నెదుటఁ గనుగొనెను. దారికడ్డు నిలిచిన యాప్రేతములఁ జూచుసరి కాలినికిఁ బ్రాణములు పోయినంతపని యయ్యెను. ఎదుటి పచ్చిక యందు గొప్ప యాకారములు రాద్రమునోఁ గదలుచుండెను.

“బూరుగు చెట్టు దగ్గర వున్న మీరు

చోరులా, రాక్షసులా? ఈఘాతుకుల చేత నే మానవు లిచట భక్షింపబడిరి.. ఈ మనుష్యుల యెముకలప్రోగులచే వికీర్ణమై భూతలము కళ చెడియున్నది. క్రూరులైన యీపాపాత్ములు నిశ్చయముగా నన్ను భక్షింతురు. స్వకుంటుంబముఁ జూచుకొనకుండ నిట్లు మరణము సంప్రాప్తమైనది.” ఇట్లు చింతాకులుండై కమండలు జాన్మీకరించి యాచమనముచేసి శిఖ బంధుకొని శివస్వామి హృదయమునఁ బరమ శివుని నిజపుకొని, గూప్రప్రేతములకడకుఁ బోయి వ్యవహిత్తుడై “ఈనిర్జనవనమందున్న మీరెవరు?” అని ప్రశ్నించెను.

“మేమెవరమైన నేమి? నిన్నుభక్షించుటకు వచ్చితిమి. మేమెవరమో తెలిసం దున నీకుఁ గలుగు ప్రయోజన మేమి? నీకుఁ బ్రియమైన వానినిస్మరించుకొనుము” అని వారు బహుపల్కిరి.

జంమరిగి దుఃఖముఁ దలఁగించు నా మహేశ్వరుఁడే స్మరణీయుఁడు. అతఁడు తప్ప మఱెవరు రక్షింపఁగలరు? ఆతని పాదపద్మముల యందు బుద్ధి నింపుకొని, బుద్ధిమంతులు మృత్యువును జయించుచు న్నారు. మృత్యువునకు మృత్యువైన యాశివునే నేను స్మరింతును. వ్యాధిపీడితుడుగా ని, దరిద్రుడుగాని, దావానలమునఁ జిక్కుకొన్న వాఁడుగాని, భక్తితో శివునిస్మరించి మృత్యుబాధనుండితప్పించుకొనఁగలడు” ఇట్లుపలుకుచున్న బ్రాహ్మణుని మ్రొంగుటకై నోరు తెఱచుకొని పంచప్రేతములు సమీపించిరి. ఒక కబళముగా మ్రొంగదలచు నాప్రేతముల కాలిదుదూదియందడియగ్ని వలె భాసించెను.

అంతట నాప్రేతములు “ఓబ్రాహ్మణా! అద్భుతకాంతిగల నీ వెవ్వడవు? నీ పేరేమి? నీయూరేమి? అగ్నివరే బ్రకాశించు చుంటి” వని యడిగిరి.

“అవంతి దేశస్థుడైన శివస్వామి యను వాడను. వింధ్యకు దక్షిణభాగమునఁ దీర్థ యాత్రచేయఁదలచి వచ్చితిని.” అని తెలిపి “ఈయడవి యంచున్న మీరెవరు? మీ నామధేయములేమి? పాపబుద్ధులై నన్ను భక్షించుట కేల సంసిద్ధులైతిరి? వికార రూపముదాల్చి యీకాల్మషీ వృక్షమునేల యాశ్రయించితిరి? ఈవృత్తాంతమంతయు యథార్థముగ నాకుఁ దెలుపుడు.” అని యడిగెను.

“నా పేరు స్థూల శరీరుడు. రెండవ వాడు పీనమేధ్రుడు. మూడవవాడు పూతివక్త్రుడు. నాల్గవవాడు కృశదేహుడు. ఐదవవాడు దీర్ఘజీవుడు. మా అందఱి పేరులు సార్థకములు.” అని ప్రేతములు చెప్పగా; శివస్వామి “ఏకర్మ పరిపాకమువలన మీయందఱకు నీగతి పట్టినది? అది యంతయు నాకుఁ దెలుపఁ దగినది యైనచోఁ దెలుపుడు.” అనెను. స్థూలశరీరుఁ డిట్లు తన వృత్తాంతముఁ దెప్పెను.

“నేను బలవంతముగా బ్రహ్మస్వమును [బ్రాహ్మణ ధనమును] హరించిన వాడను. అట్లే బలాత్కారముగా దేవద్రవ్యమును, బాలవృద్ధుల ధనముల నేకములను, హరించితిని. వానిచే శరీరమును బోషించు కొన్నందున శరీరమున మేదో మాంసములు పెరిగి ఇట్లు బహుదూఱముతో జీవించు చుంటిని. పాపాత్ముడను.”

రెండవవాడైన పీనాంగుఁ డిట్లు తన సంగతి వివరించెను. “పూర్వము నేనుపర స్త్రీలను బిడ్డవంటిని కామించితిని. ఆకర్మ ఫలితముగా నాఅంగ మిట్లు పెరిగి క్రిములచే గ్రసినపా బడుచు, చీము కాఱుచు, గలుపితమై యున్నది. అగ్ని లోఁబడినట్లు నాశరీరము మిక్కిలిమంటగా

నున్నది. ఏతత్కర్మ ఫలితముగ నేనీగతి నొందితిని.” మూడవ ప్రేతమైన పూతి వక్త్రుఁ డీక్రిందివిధమునఁ బలికెను.

“నేనెల్లపుడు ససత్కముఁ బలుకువాడను. లోకులను నిందించు వాడను. తత్కర్మఫలితముగా పూతివక్త్రుడనైతిని. నాముఖము నుండి రక్తముతోఁ గలిపి చీము స్రవించుచున్నది. నానీక చీముతో నిండి దుర్వాసన గొట్టుచున్నది. నూది మొన వంటిముఖముగల క్రిములచే నా నిర్వా యహర్నిశము కొఱుకబడుచున్నది. నాముఖమగ్ని యలముకొన్నట్లు మండు చున్నది.”

అనంతరము నాలుగవవాడైన కృశ శరీరు డిట్లు చెప్పెను. “పూర్వము నేను గననంతఁడనై యుండియు లోభముచేఁ గుటుంబమును పీడించితిని. ఎన్నఁడునింట చ్చాహా స్వధాకారములు జరగింపనైతిని. (దేవ పితృకర్మములు చేయనైతిని)

అగ్ని యందెపుడును హోముముచేయ నైతిని. బ్రాహ్మణునకు దాన మిసగి యుండలేదు. స్వయముగా ననుభవించి యుండలేదు. కుటుంబము, దేవతలు, పితరులు కర్మతు(పీడితు) లైన కర్మపరిపాకమువలన నేనీవిధమునఁ గృశదేహుడనైతిని.”

కుడకైదవ వాడైన దీర్ఘజీవుఁ డిట్లు తనవృత్తాంతమువివరించెను. “నాస్తి కుఁడిను. మర్యాదా పీనుడను. కృత ఘ్నుడను వేదనిండాపరుడను. నిత్యము దేవబ్రాహ్మణులను నిందించు వాడను. ధర్మములేదు. సత్యములేదు. పరలోకగతి లేదు. జీవించినంత కాలము సుఖముగా జీవింపవలయును. పరలోక మనునదినిశ్చయ ముగాలేదు. ప్రాణుల యుత్తరగతిచూచి నిరిగివచ్చువాడెవఁడు? అటులే దుర్గతి చూచివచ్చువాడుమాత్ర మెవఁడు? ఇచ్చట గావించు శ్రాద్ధాదులచే నరులు తృప్తి నొందుచోఁ బరలోకమునకు సకల జనులు నుపాయముఁ జేయుదురు. స్వగృహమున శ్రాద్ధాదిక మొనరించి తృప్తి నొందిన

మృశుల కట్లు తృప్తికలుగును? గ్రామాంతరమున మృతినొందిన వారికి తృప్తికలుగ నేడుకదా!” అని నాస్తికుడనైన నేను పూర్వము జనుల నిట్టి కుతర్కములచే సమ్మోహపఱచితిని. ఇట్టి కర్మకు ఫలిత ముగా దీర్ఘజీవుడనైతిని.”

ఇట్లు పంచప్రేతములు పలికిన భయంకర వాక్యములు నిని “అహా, పాపాత్ములై నరు లెట్టి దుష్కృతము లొనరించుచు న్నారు? ఈలోకమున మేలుపొందలేకు న్నారు. పరలోకమున దుఃఖ మనుభవించు చున్నారు. యమధర్మరాజును యముఁ డనఁరారు. మనస్సే యముఁ డన బడును. అని యాలోచించి శివస్వామి గూపికాచములతో నిట్లనెను. ‘నన్ను విడిచెదరా? మీయనుమతితో వెడలిపోవుదును. లేదా నన్ను భక్షింపవలయు నన్నచో ఆలసింపక భక్షింపుడు.’

శివస్వామి మాటలు విని, గూపికాచ ములన్నియు నిట్లనెను. ‘అగ్ని సమాన మైన తేజస్సుగల నిన్ను భక్షింపఁగలవాఁ డెవఁడు? మే మనేకులను భక్షించితిమి గాని లోకమున నీవంటివాఁ డెవఁడు లేడు. ఓబ్రాహ్మణేశా! సుఖముగా వెడలుము. మార్గము నీకు శుభప్రదమగుఁగాక.

ఏడుమాటలాడిన యంత నెట్టివారును మిత్తులగుచురని బుద్ధిమంతు లందురు. కావునఁ బూజ్యుడైన నిక్ష్వాకటిప్రార్థిం చుట కాతురులమై యున్నాము. మేము పలుకబోవు మాట నాదరింపుము. గుప్తు లపరాధముచేసినను; సాధు పురుషులు హిత మొనరించెదరు. తన్ను నఱుకవచ్చు వానికి నీడనిచ్చి చందన వృక్షము సుఖము గలిగించును. ఘోరమయిన నరక దుఃఖ కారకమగు నీపాపమునుండి మమ్ముసముద్ధరింపుము. మమ్ముద్ధరించు మిత్తుడు నీవు దక్క మట!” కడు లేడు. అను పికాచ ముల మాటలువిని శివస్వామి ‘ఎట్టి పుణ్య ప్రభావమున మీరందఱు నిశ్చయముగాఁ బ్రేతత్వమునుండి విడువఁబడుదురు? సకారణముగా నాకుఁ దెలుపుడు.’ అని యడిగెను.

‘వింధ్యపర్వతమునకు దక్షిణభాగమున దండకారణ్యము గలదుకదా. ఆ యరణ్యము నడుమ సమస్త పాపములను నాశము చేయు విరజమును తీర్థమున్నది. అచటికిఁ బోయి, ఓ బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠా! మమ్ముద్దేశించి తర్పణలిమ్ము.’ అని పలికి యా ప్రాంతము లంతర్ధాన మయ్యెను.

అనంతర మా బ్రాహ్మణుఁ డాదర పూర్వకముగా నాతీర్థమునకు శీఘ్రముగఁ బోయి, మాఘకృష్ణ చతుర్దశినాడు త్రయమైన విరజక్షేత్రమున స్నానముచేసి, శివరాత్రవ్రత మాచరించెను. గాత్ర జాగరణము నరించెను. నూగోదయానంతర మచట నిర్వర్తింపఁదగిన తీర్థయాత్రను యథావిధిగా నిర్వర్తించెను. పితృయజ్ఞము గావించి తన పితరులకు పిండప్రదానము గావించెను. అపు డాతని కంతికుముందు మాచిన పంచశ్రేణులు జ్ఞప్తికి వచ్చిరి. వారి నుద్దేశించియు నా బ్రాహ్మణుఁడు శ్రాద్ధాదిక్ క్రియ లొనరించెను.

అపుడు దివ్యశరీరులు, కరీటాది విభూషణములు ధరించినవారు, బంగారు విమానములం దప్పరసలచేఁ బరివృతులైనవారు, దివ్యవస్త్రములు ధరించినవారు, దివ్యములైన పూలమాలికలు, చందనములు, నలంకారములు ననువానితో నొప్పవారు, గంధర్వులతోఁ బ్రకాశించువారు, నగు నా శ్రేణులము బ్రాహ్మణునితో నిట్లు పలికెను.

ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! నీ యనుగ్రహమున స్వర్గమునకుఁ బోవుచుంటిమి. అందఱును పాపపు శరీరములు విడిచి, దివ్యరేహములు ధరించితిమి. నరకమున మ్రగ్గుచున్న ప్రాణి నుద్ధరించిన ఫల్యమునకుఁ బదునా జశ్వమేధముల ఫలితిముకూడ నాటిరా జాలదు. దుఃఖితులై ఆర్తి నొంది యున్న ప్రాణులు పాపులైనను ధర్మము (కర్మఫలము) నొసఁగి యుద్ధరించువాఁడు తానును బాప విదూరుఁ డగును.’ అని

పలికి దివ్యరూపధారులైన యా పితృచములా బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠుడైన శివస్వామి యనుగ్రహమున స్వర్గమునకుఁ బోయిరి.

ఆ బ్రాహ్మణుఁడును తిరిగి విశేషధర్మ పరుడై, సర్వతీర్థములందును స్నానమాచరించి, తన దేశముఁ జేరెను.

ప్రాజ్ఞుఁ డయినవాఁ డీవిధమున ధర్మ పరుడై యెల్లపుడు ధర్మ మాచరింప వలయును. ధర్మముచేత మోక్షము కలుగును.

నరుల కుత్తమము, అత్యుత్తమమైన ధనమును ధర్మమేయొసఁగెను. శాశ్వతమయిన విష్ణుమూర్తి సాన్నిధ్యమును ధర్మమే కలిగించును. విమలమైన బుద్ధిని, ఆత్మసౌఖ్యమును ధర్మమే యొసఁగెను. పుత్రయశస్సమృద్ధిని ధర్మమే ప్రసాదించును.

(స్కాందపురాణము)

తెలుగురచన :- సంపాదకుఁడు.

(7 వ పేజీ తిరువాయి)

పున్నట్లు నవల్లో వ్యక్తమాతుంగ. నశించి పోతూన్న హైందవ సంస్కృతికి జవీగా దారు కృష్ణమనామధు, రుక్మిణమ్మారాచు, హరప్ప, గిరిక, పసిరిక, గణాచారి ప్రతిరూపాలుగా ఇతడు విస్తాడు.

రామేశ్వరశాస్త్రి, కృష్ణమనామధు, రంగాజమ్మ, రుక్మిణమ్మారాచు, నరోజునీ దేవి, పూర్వపు యుగంవారు. వారి మరణం తర్వాత గుండెరు వరదవచ్చింది. శేవదానీ, గోపన్న, ఆరుంధతి, హరప్ప, పసిరిక, గణాచారి నవతరంలో ప్రవేశించిన ప్రాత యుగపు కొనపూపిరులు. వీరు గలించిన తర్వాత మరల గుండెరు వరద వచ్చింది. మిగిలింది ధర్మారావు. రెండో ఆరుంధతి. నవల పాడవునా ఆది మధ్యాంకాల్లో ధర్మారావు మార్పు చెందక నిలిచి వుంటాడు. ధర్మారావు మార్పులేని పురుషుడు. ఆరుంధతి ప్రకృతికి ప్రతినిధి. మార్పు ప్రకృతికి లక్షణం. కనుకనే మొదటి ఆరుంధతి మరణిస్తే ఆస్థానాన్ని రెండో ఆరుంధతి ఆక్రమించింది.

వేయిపడగలు నవల విశ్వనాథవారి ఆత్మాశ్రయ కవితాసృష్టి. అంగులోని ధర్మారావు విశ్వనాథవారే. తెలుగువారి సంస్కృతిని ప్రతిబింబించు కులదైవం, ఇష్టదైవం, పూజలూ, పురస్కారమలూ, జమీందారీ వ్యవస్థ, గణాచారి భవిష్యత్సూచనలు, గిరికయొక్క వేణుగోపాల స్వామిభక్తి, స్వామి వారి కల్యాణోత్సవములు, వేడుకలు, భోగం మేళంగాండ్రు, భోగం నృత్యాలు, కూచిపూడిభాగవతం, భోగప్పశాస్త్రి భరతనాట్య శాస్త్రప్రావీణ్యం, పగటివేషాలు, తోలుబొమ్మలాటలు, గారడీలు, సంగీతసభలు, విద్వద్గోష్ఠులు, పష్కలంగా నవల్లో చోటు చేసుకున్నాయి. ముఖ్యంగా గిరికాదేవి నాట్య సంపద, భోగప్పశాస్త్రి, మేళతాళవాద్య సంగీత కచేరీలు అద్భుతంగా వర్ణింపబడ్డాయి. స్వామివారి కల్యాణోత్సవ సమయంలో సుబ్బన్న పేటలోని ప్రతిష్ఠా కల్యాణం జరుపుకుంటూన్నట్లు కలసి లలాడి పోయింది.

నవల్లో ధర్మారావు స్పృశించని వ్యాఖ్యానించని అంశం లేనేలేదు. పేలు పడగలు నవల అంగుచేతనే ఒక పట్టాన సర్వస్వంగా తయారయింది. హైందవ సంస్కృతిని క్షుల్లంగా ప్రతిబింబించిన ఉత్తమ నవల వేయిపడగలు. హైందవ సంస్కృతికి కలుగుతున్నటువంటి ఆఘాతాన్ని నిరూపిస్తూ, జాతిశక్తి మాత్రం నిలిచివుందనే ఆశాభావాన్ని మనకు ఈ నవల కల్గిస్తోంది. హైందవ సాంస్కృతిక ధర్మం జాతిశక్తి నే ఆలంబనం చేసుకుని వుంటుంది. తాత్కాలికంగా దేనిప్రభావంవల్లనైనా సంస్కృతి ఆచ్ఛాదితమై పున్నప్పటికీ, జాతిశక్తి మాత్రం తన ఉనికిని ఎప్పుడూ చాటుతూనే వుంటుంది అన్న హైందవ సాంస్కృతిక ధర్మసంప్రదాయానికి ప్రతిబింబం - విశ్వనాథ వారి ‘వేయి పడగలు.’

భగవద్గీత - దైనికజీవితము

— శ్రీమతి యస్. గమాదేవి, బి. ఏ., బి. యుడి.

చతుర్విధభక్తులు

చతుర్విధా భజంతే మాం జనా
స్సుకృతితోఽర్జున
ఆత్మ జిజ్ఞాసు ర్భక్తీ భావో చ
భరితర్షభ ॥

ఆర్తులు, జిజ్ఞాసులు, ఆర్థార్థులు, జ్ఞానులు అని భక్తులు నాలుగు రకములు.

తమకు కష్టము వచ్చినప్పుడు రక్షించు మని వేడుకొనే భక్తులు ఆర్తుభక్తులు. వీరి కుదాహరణము ద్రౌపది గణేంద్రుడు మున్నగువారు.

జిజ్ఞాసుభక్తులు-వీరుప్రకృతిలోని రహస్యాలను, శక్తులను అన్వేషిస్తుంటారు. వీరెల్లప్పుడూ ప్రకృతిరహస్యాలను శక్తులను అన్వేషించటానికి పరిశోధనలను చేస్తుంటారు. వీరేశాస్త్రిజ్ఞులు. చంద్రమండలానికి వెళ్లిన స్కృత్ నిక్కులను తిరగూరుచేసేవారు, న్యూటన్, ఆర్కిమెడీస్, జగదీశ చంద్రబోస్ లాంటివారు. ఇటువంటి జిజ్ఞాసు మేధాస్సు బహుజన్మల సుకృతం వల్లనే కలుగుతుంది.

ధన ధాన్యాదులు పొందుటకోసం, తమ కోర్కెలు తీర్చుకోటం కోసం ధ్యానించేవారు ఆర్థభక్తులు. ధ్రువుడులాంటివారు. ధ్రువుడు రాజ్యంకోసం కదాలిపన్నుచేసింది.

ఇక నాల్గవవారు జ్ఞానభక్తులు. వీరు ఏకోరిక లేక నిత్య సత్య స్వరూపుడు, నిత్యానందదాయకుడు నగు పరమాత్మ యొక్క సాయజ్య, సామిప్యముల కొరకు పరితపించేవారు. ప్రహ్లాదుడు, మీరాబాయి, సక్కుబాయి, త్యాగరాజు, రామదాసు మొదలైనవారు. వీరందరూ భగవానుని కిష్టలే. కానీజ్ఞాన

భక్తులంటే మాత్రం చాలా యిష్టంట భగవానునకు.

భక్తులు ఇచ్చినది ప్రేమతో స్వీకరిస్తాడు. వాడుకోరినది భగవానుడు తప్పక ఇస్తాడు. కానీ మనస్సు ఏకాగ్రతతో భగవానుని మీదనే నిలపాలి.

ఎలక్ట్రీక్ ప్లగ్ లో ఫ్యానుకు సంబంధించిన వైరుపెడితే ఫ్యాను తిరుగుతుంది. టేబుల్ లైటు వైరుపెడితే దీపం వెలుగుతుంది. ఇన్ స్ట్రీ పెట్రోలుకు సంబంధించినదిపెడితే ఇన్ స్ట్రీ పెట్రో వేడెత్తుతుంది. కానీ ఎప్పుడు? ఆతీగలానున్న వైరు ప్లగ్ గుపిన్నును గట్టిగా పట్టియున్నప్పుడే. ఏమాత్రం వైరు పిన్నునుండి జారినా విద్యుత్ ప్రవాహానికి అంతరాయం కలుగుతుంది. ఫ్యాను తిరగదు, లైటు వెలగదు. ఇన్ స్ట్రీ పెట్రో వేడెక్కదు. అలాగా మనమనస్సు భగవంతునినే అంటిపెట్టుకుని ఉండేటట్లు చూస్తూ భగవత్ ధ్యానం మనము చెయ్యగలిగినప్పుడే పరమాత్మ యొక్క ప్రేమ, కృప మనపైకి ప్రవహిస్తుంది. ఏకాగ్రత కేమాత్రం అంతరాయం కలిగినా భాగం ఉండదు.

వేమనయోగి ప్రవచించినట్లు :-

ఆత్మశుద్ధిలేని ఆచారమని యేల
భాండకుద్ధిలేని పాక మేల
చిత్తశుద్ధి లేని శివపూజ లేలరా
విశ్వకాభిరామ విసుర వేమ॥

మనస్సు పరిపరివిధాల పోతూంటుంది. తీరనికోరికలు. పీడిస్తూంటాయి. దేవుని పూజిస్తే కోరికలు నెరవేరుతాయనుకుంటాం. ముడుపులు కడుతూంటాం. పూలు పగుపు, కుంకుమ, అక్షతలు దేవునిపటంపై వేస్తూంటాం. లోపల మనస్సు కళ్ళెంలేని గుఱ్ఱంలా విషయవాసనలమీదికి పరుగులు తీస్తూంటుంది. ఇటువంటి సమయంలో భగవద్ధాన్యం ఎలాసాగుంది?

అంగుచేత నే మనసర్వ ఇంద్రియాలు కర్మ, జ్ఞాన సూక్ష్మేంద్రియాలు ధ్యానసమయంలో భగవానునికే అంకితం చెయ్యాలి.

భగవద్ధ్యానం చేసుకొనే ఆకాద్మికముల్లినా బాహ్యేంద్రియాలు కోరే కుఖమునుండి మనస్సును దూరంచెయ్యాలి. కోరికలు మూర మరగానే మనస్సు నిశ్చలమవుతుంది. మనోనిశ్చలత ఏర్పడగానే శ్రద్ధ కదురుతుంది. ఇలాఏర్పడిన శ్రద్ధతో భగవద్ధ్యానం చేస్తే ఒక దివ్యమైన శక్తి మనకు కలిగి మన జీవితంలో దేదీప్యమానమైన వెలుగును చూడగలుగుతాము.

శ్రీశంకరాచార్యులవారు భజగోవిందమునం గిట్లు చెప్పినారు:-

సత్సంగ త్వే నిస్సంగత్వం,
నిస్సంగ త్వే నిర్మోహత్వం
నిర్మోహ త్వే నిశ్చలతత్వం
నిశ్చలత త్వే జీవన్ముక్తిః

మహాజ్ఞానులు, సజ్జనులతో సహవాసం చేస్తూండాలి. వారి సహవాసంచేత మోహము నశిస్తుంది. మోహము వీడిపోగానే మనో నిశ్చలత సిద్ధిస్తుంది. మనో నిశ్చలత ఏర్పడగానే పరమానందరూపమగు మోక్షము సిద్ధిస్తుంది.

మనోనిశ్చలత కలగాలంటే మనదైనం గినజీవితంలో కూడా కొన్ని అలవాట్లను మనం చేసుకోవాలి. వాటినిగూర్చి శ్రీకృష్ణపరమాత్మ ఈక్రింది శ్లోకములలోవివరించారు:-

ఆశ్వేస్తా సర్వభూతానాం,
మైత్రః కరుణా ఏవ చ
నిగ్మహా నిరహంకారః
సమ దుఖః శుఖః శ్చమి॥
సంతుప్త స్సతతం యోగీ
యతాత్మ్యా దృఢనిశ్చయః

మయ్యర్పిత మనో బుద్ధి,
 క్షోమద్భక్త స్సమేప్రియః ॥
 యస్మా న్నో ద్విజతే లోకా,
 లోకాన్నో ద్విజతే చ యః
 హర్షాహర్ష భయోద్వేగైః,
 క్షోమద్భక్త యస్సచ మే ప్రియః ।

అనకేతు కృచిర్గుతు,
 ఉదాసీనో గతవ్యథః
 సర్వారంభ పరిత్యాగీ .

యో మద్భక్తస్సమేప్రియః ॥
 యో న హృష్యతి న ద్వేష్టి
 న శోచతి న కాంక్షతి

కుభాశుభి పరిత్యాగీ,
 భక్తిమాన్ యస్సమే ప్రియః ।
 సమ శ్చ త్రో న మిత్రే చ

తథా మానావ మానయోః
 కీతోష్ట శుభదుఃఖేషు
 సమ స్సంగ వివర్తితః ॥

తుల్యనిందాస్తుతి క్షోదానీ,
 సంతృప్తయేన కేన చిత్
 అనికేతః స్థిరమతిః,

భక్తి మాన్యే ప్రియో నరః ॥
 యే తు ధర్మా మృత మిదం,
 యశోక్తం పర్యుపాసతే

శ్రద్ధ ధానా మత్పరమా,
 భక్తాస్తేఽతీవ మే ప్రియాః
 (అ12-శ్లో 13,14,15,16,17,18,19,20)।

పరమాత్మ నోటినుండి వచ్చిన ఈపై
 శ్లోకములు ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క
 అమృతభాండము. గీతోపదేశమును అను
 స్థింపవలె నని కోరుకొనువారు ఈశ్లోక
 ముల నెప్పుడూ మననము చేసుకుంటూ
 భగవానుడు చెప్పినట్లు మనము నడుచు
 కుంటున్నామా లేదా అని చూచుకొం
 టూండాలి. మనకు భగవానునిపై భక్తి
 ఉండడంముఖ్యం. కానీ భగవంతునిదృష్టి
 మనపై ప్రసరించినదా? లేదా? అని చూచు
 కోటం చాలా ముఖ్యం కదా! భగవానుడు
 “యో మద్భక్త స్స మే ప్రియః” అంటూ
 చెప్పిన తనప్రియమైనభక్తున కుండవలసిన

గుణములన్నీ మనం అలవరచుకోవాలి.
 అవి ఏమిటో తెలుసుకుందాం :-

సనాతన హిందూధర్మ మంతా ఈ
 శ్లోకములలో నిమిడియున్నది. అన్ని
 ప్రాణాలయంగు ప్రేమ, కరుణ కలిగి;
 శ్వేషభావము లేకుండా ఉండాలి. అహం
 కార మమకారములను విడచి ఓర్పు
 వహించి మనకు కలిగినదానితో సంతృప్తి
 కలిగిఉండాలి. మనస్సు ఇంద్రియముతోకే
 శుఖములకు లోబడకుండా ఉంచుకొని
 ఏపనిచేసినా దృఢమైన నిశ్చయము కలిగి
 ఉండాలి. ఏవిషయములోనూ అను
 మానము పెట్టుకోకూడదు. బాగా ఆలో
 చించి మంచి నిర్ణయానికి వచ్చిన దానిని
 వదలకూడదు. భయము - సంతోషము -
 కోపము - మనోవ్యాకులత్వము; విడిచి -
 ఇతరులు మనలను చూచి భయపడకుండా
 ఉండునట్లు జీవించాలి. చెయ్యకూడని
 పనులు చేస్తే భయం మనల నెల్లప్పుడూ
 వెంటాడుతుంది. భయంలేకుండా ఉండా
 లంటే తిప్పడు పనులు చెయ్యగూడ -
 ఎల్లప్పుడూ సత్యమాగానే పయనిం
 చాలి. శత్రువులను - మిత్రులను ఒకేభావ
 నతో చూడగలగాలి. ఇతరులు మనలను
 పొగడినా - నిందించినా మానంగా ఉం
 డాలి. ఏవిషయమునం దైనను స్థిరమైన
 బుద్ధి కలిగిఉండాలి.

‘ఎవరైతే నన్నే పరమగతిగా నమ్మి
 ఈ అమృతరూపమగు (పైన చెప్పినధర్మ
 నూత్రములు) ధర్మమును ఆచరింతురో
 వారు నాకు మిక్కిలి ప్రియులు, అని
 పరమాత్మచెప్పి యున్నాడు.

గణితశాస్త్రంలో ఒక లెక్క చెయ్యా
 లంటే దానికి ఒక నూత్రం ఉంటుంది. ఆ
 నూత్రము ప్రకారము చేస్తేనే ఆ లెక్కకు
 పరియైన జవాబువస్తుంది. అలాగే మన
 జీవితమనే లెక్కకు ఈపై చెప్పినవి
 నూత్రములు. ఈధర్మనూత్రముల ప్రకా
 రమే జీవితాన్ని నడిపితే గమ్యం సరిగా
 చేరుకుంటాం.

‘రాజాగారి కిష్టుడండీ! ఆయనకేం
 లోటు’ అని మనం అనుకోటం వింటూం
 టాం ఒక చిన్నదేశానికి పరిపాలకుడైన
 రాజాగారి ఇష్టునకే ఏంలోటూ లేదనిఅను
 కుంటే కోటానకోట్లజీవరాసులక - సప్తకి
 ప్రభువైన పరమాత్మకు ఇష్టులమైనవారికి
 జన్మజన్మలకు లోటేలేదు కదా! అందుకే
 పరమాత్మకిష్టుమైన పనులనే ఆచరించి
 వాని కిష్టులుకావడానికి ప్రతివారు ప్రయ
 త్నించాలి.

కానీ భగవానున కిష్టుమైనపను లాచ
 రించటం మనందరికీ చాలా కష్టమే!
 ఈనాడు కోరికలు మానవులలో చాలా
 ఎక్కు వైపోతున్నాయి. మనస్సుకు తృప్తి
 లేకపోవుట చేతనే కోరికలు కలుగు
 చున్నాయి. తృప్తి అనేది అలవరచుకొం
 తె నే మనకి ఆనందం. శ్రీశంకచార్యుల
 వారు భజగోవిందములో ఈలాఅన్నారు -

మూఢ జహీహీ ధనాగమత్పిష్టాం
 కురు సద్బుద్ధిం మనసి విత్పిష్టాం
 య ల్లభ సే నిజకర్మోపాత్తం
 విత్తిం లేన వినోదయ చిత్తిం..।

‘ఓ..మూఢుడా! ధనసంపాదన మీద
 పేరాసను వదలు. మనస్సులో ఎల్లప్పుడూ
 ఎటువంటి ఆశలేని తలంపును పెట్టుకో.
 నీపూర్వజన్మ కర్మమునుబట్టి నీకు లభించిన
 ధనముతో తృప్తిపొంది ఆనందమునుఅను
 భవింపుము.’

గీతానుష్ఠానము చేయవలచిన వారు
 భగవానున కిష్టుమైనట్లే జీవించి గడ
 పాలి. ఆయన ప్రేమను పొందాలి అని
 శపథం చెయ్యాలి.

ॐ నమోః

అతిథ్యము

— శ్రీ కర్రా వారి కేయశర్మ.

అవధాన సమాధానాలు - చమత్కార చాటుపులు

రచన: గాడేపల్లి కుక్కుటేశ్వరరావుగారు. వెల రు. 1-50. ప్రశులక: జి.సుగుణ,
D/o ఆ. వి. పెండ్యాల, పత్రికా విలేజ్, నెహ్రూనగర్, రాజమండ్రి-8.

శ్రీ తిరుపతి వెంకటకవుల ప్రభావమున నవధాన పద్ధతికిఁ బెనుగునాట గౌరవాద గమలు వెలసి యనిండ్లపూర్వముగ కవితా దీప్తి 'అటు వాస్తవే రిటు చెన్నకట్టణము మధ్యంగల్లు దేశమ్యులన్' భాసించినది. ఆ ప్రదీపము ననుసరించి యనేక దీపములు వెలిగినవి. (ఆకాలము నవధానయుగ మని చెప్పవచ్చును) ఆ దీపపరంపర తామర తింపర కాకిపోయినను నామమాత్రావ శిష్టము మాత్రము కాలేదు. అట్టి దీపము లలో శోభాయమాన కవితాదీప్తులైన శ్రీ కుక్కుటేశ్వరరావుగారు. కీరు గాదాపుగా నిరువద్యమైన సువత్సరిముల నుండి సర్వాంధ్రమున నవధానములు చేసి నవారు. సుమారుదారు సువత్సరిములక్రం దట శ్రీ జమ్మలమడుక వారి నూననపై తమ యవధానపద్యములను బ్రోగుచేయు నారంభించినట్లు పీఠిక కలనఁ జరియు చున్నది.

ఆపూర్వపురుషించిన చమత్కార చాటుపులను, అవధాన పద్యములలోఁ గలిపి గ్రంథముగ రూపొందించి దీనిని శ్రీ వి. సత్యనారాయణగారి కంకితము చేసినారు.

ఇది నలుబది యెనిమిది శేకల పుస్తకము. సుమారు పదునై దవధానాల పద్యాలు (సుమారుగా డెబ్బది) సుమారు రిగురది చమత్కార చాటుపద్యములు, దీనిలో గలవు. పుస్తకము చూడముచ్చటగా నున్నది. శ్రీయుతులు దివాకర్లవారి, మధునాపంతులవారి గెండు చల్లని మాటలతో నిది యారంభమై, అంకితము, ఆప్తవాక్యము, 'ఇదిచరిత్ర' (గ్రంథపీఠిక) అను వానితో, బాతకుని గ్రంథస్థ విషయోన్ముఖునిఁ జేయుచున్నది.

'అంకితము' ను 'ఇదిచరిత్ర' తరువాత నుంచినచో మరింత బాగుండెడిదేమో యనిపించుచున్నది. గెండుచల్లనిమాటలు, ఆప్తవాక్యము తరువాత గ్రంథకర్త చెప్పిన (గచ్చించిన) ఇదిచరిత్ర, అంకితము, తరువాత నవధానపద్యములు నున్నచో నాకూర్పు మరింత రమ్యమైయుండెడిది.

శ్రీ కొప్పగపువారు తమ కవధాన గురువులని రచయిత పీఠికలోఁ జెప్పిరి. వారి యాశీర్వాదన పద్యమును (కాగల వింతవాడ వధికారముమై వచ్చియుంచుచుంటి... ఇత్యాది మాలిక) పూర్తిగా నిచ్చిన బాగుండెడిది. శ్రీ మధునాపంతుల వారి ప్రశంసనైన యొకేపద్యము (దొడ్డి పీల్చినీక... వైఖరికి) మొదటిపుటలోను, 11వ పుటలోను కనిపించిన యెవరుక్తి యగుచున్నది.

అవధానమున్నచో నేమియో మొగు గని యీకాలపు యువపాఠకులను మనస్సున నుంచుకొని, యవధాన విషయములను నివరించినచో నసరిచితావధానములగు పాఠకులకు మిక్కిలి సహాయకారిగా నుండెడిది 'కృధా' (పుట 13) 'క్రుధా ద్వేలము' ఇటనొకేపదము గెండుచోట్ల గెండు విధములుగాఁ బ్రయోగింపబడినది. బహుశః ఒకటిముద్రారాక్షసమై యుండవచ్చును. చిరజిహ్వామై (అంకితములో) వ్యక్తాక్షరి (పుట 13) సభాస్థానము (7 పుట) 'యథామధురము' శ్లోకాల్ (18) చిత్తశిశిరముతు (31 పుట) రజనీలార (40 పుట) వారులు (42 పుట) విరసాతుసబుసయటంచు (47 పుట) వలకి (48 పుట) వంటి ముద్రారాక్షసములు కొలదిగానున్నవి.

'సుషమ' యనుపదమును దత్తపదిలోని 'సుష్మ'గా భావించి రచించుట పీఠికల

స్ఫూర్తిని, భాషా పాండిత్యమును వెల్లడించుచున్నది. 33వ పేజీలోని నిషిద్ధాక్షరి పద్యములోని 'కావ్యారూపా' పదము శివున కట్లన్వయించును? కావ్యశబ్దముకా రాస్తముగాని 'యాకారాస్తము కాదు కదా! అకారాస్తమైనచో ఛందోభంగ మగును. నాకపపా (33 పుట) వంటి పదములు కవికిఁగల భాషా ప్రాభవమును వెల్లడించుచున్నవి.

34 పుటలోని 'రంహకలాఫులున్' అన్నచోట రంహశబ్దము సకారాంతముగాని అకారాంత మెట్లగును?

ఇట్టి స్వల్పములయిన సవరణలున్నను సమస్తా పూరణములు, అప్రస్తుతప్రసంగములు, సినిమానటుల పద్యము, (35 పేజీ) రామలింగని 'క' భాష పద్యము (45 పుట కందములో తేటగీతి.) మాలికలు. శ్రేణులు, పరీక్షలు, మను గర్హిత, మనగర్హిత మున్నగునవి యన్నియు సగమత్కారములై మనోహరములై యున్నవి. ప్రతి పద్యము సరిసమై యున్నది. ఆసక్తివిశ్వమున, అవధానమున కొంత మినహాయింపు అనసరివాగుట అనుచుము కాదు.

ఆప్తవాక్యంలో 'ఇట్టి అవధానగ్రంథం నొక వడదం ప్రప్రథమం' అన్నారు. కని శ్రీ చెప్పిశ్శివా బందరు శతావధానం వగైరాలు కొన్ని కలవు. కాకపోతే అవి యీలా వచ్చి ఛందకపోవచ్చును. దీనికి మాతృక అవి అని చెప్పటలో ఆక్షేప ముండదు.

మొత్తంనూద పుస్తకం అంతా చాలా బాగుంది. పద్యాల నిర్వహణ, శైలి, రస పోషణ, ముచ్చటైనవి మనోహరములై యున్నవి. శ్రీ కుక్కుటేశ్వరరావుగారు వస్తుతః సగంకవులు. అపై అవధానము. ఆంగులోను అధ్యాపకులు. పీఠికలందుండి వెలువడి యింకను మరిన్ని రచనలు మన కానందము నీయగలవని కోరుదము.

— శ్రీ ప్రసాద్.

శ్రీమద్భగవద్గీత - అనుబంధము

(ఆంధ్రతాత్పర్య వివరణ సహితము)

(14 వ సంచిక తరువాయి)

వివరణకర్త : శ్రీ కె. ఎల్. నారాయణ.

అ. 3 శ్లో. 36 D

హర్ష మస్య నివర్త్యేష,

శోక మస్యదదాతి చ

భయం చాస్య కరో త్యేష,

మోహాయం స్తు మహర్షిహుః

ఈపాపాచరణప్రేరణకు కారణమైన కామమే విషయ సుఖము శౌలగుటకు విశేష విషయ ప్రాప్తికి చేయువ్రయత్ని రూపమైన దుఃఖమునకు మూలము; విషయ సుఖములు తాత్కాలికములు మాత్రమే యని అందఱి యను; వములో నున్నప్పటికి, నిరీగివాని ద్వారమునే సుఖాన్వేషణకు గడంగజేయును. విషయప్రాప్తికి ఆటంక యము విషయవిమోగ భయము గలిగించును.

అ. 3 శ్లో. 36 E

స ఏ... కుఃకుః తుద్ర,

శ్చిద్రక్ష్యే ధనంజయ

రజః ప్రవృత్తే మోహత్యా,

మనుష్యాణా ముపద్రవ

స ఏ... గుణా! ఈకామము మనస్సుకు కలత నొందించును; నీచమైనది; విషయ లోలుపతన ప్రతిఘటించు మనోదాగ్ధ్యమును నశింపజేయ జూచు చుండును; ప్రకృతి యందలి రసో గుణము వలన పుట్టును; విషయములు సుఖముగూర్చు నను భ్రాంతిని గలిగించు స్వభావము గలది; మానవులకు గలుగు సకలోప ద్రవములకు మూలము.

అ. 3 శ్లో. 41 A

ఇంద్రియేభ్యః పరం చేతః,

చేతసః సత్త్వ ముత్తమమ్

సత్త్వ దథ మహా నాత్మ్యా,

మహతోఽవ్యక్త ముత్తమమ్

వ్యాపకములైన ఇంద్రియములకంటె సంకల్ప వికల్పాత్మకమైన మనస్సుదోడ్డది, మనస్సు కంటె నిశ్చయాత్మకమైన బుద్ధి గొప్పది. బుద్ధికంటె మహత్తరమైనది అత్మ. అత్మను మించిన సృష్టికి వీజరూపమైన అవ్యక్తము.

అ. 3 శ్లో. 41 B

అవ్యక్తా తు పరం బ్రహ్మ,

వ్యాపకం చాప్య లింగకమ

యతోఽజ్ఞాత్వా ముచ్యతే జీవో

వ్యాచృతత్వంచ గచ్ఛతి

అవ్యక్తమునకు మించినది నామరూప రహితమై సర్వత్ర వ్యాపించియున్న పర బ్రహ్మము. ఆపర బ్రహ్మమును తెలిసిన జీవుడు జననమరణరూపమైన సంసారము నుండి ముక్తడై తిరిగి జన్మించును. (ఆత్మ అత్మ విషయ శుద్ధ్యతి-భగవత్తము)

అ. 3 శ్లో. 41 A

ఇంద్రియాణాం పృథగాభిస,

ముదగా స్తమి రూపా చాచూ

పృథ గత్స్విద్యమానానాం.

జ్ఞాత్వా ధీరో నశోచతి

ఇంద్రియములు వేరువేరుగాపుట్టి వేరు వేరుపనులు చేయుచుండును; జాగృతి-అవస్థయందుండి, స్మృత్తు సుషుప్త్యోన్మయంబు లేచుండును. ఇది తెలిసిన ధీరుడు ఇంద్రియవ్యాపారములకై విచారింపడు.

అ. 4 శ్లో. 28 A

అహ మన్నం సదాన్నాద,

ఇతి హి బ్రహ్మ వేదనమ్

బ్రహ్మవి ద్భ్రసతి గ్రాసా,

స్వర్వం బ్రహ్మత్వ-నైవ హి

సమస్తసృష్టి పరమేశ్వరుని వ్యక్త రూపము. సృష్టిలో ఒకప్రాణి (చెట్టు చేమలుకూడ ప్రాణులే) మరయొకప్రాణికి ఆహారముగా గన్పట్టుచున్నది. ఇట్లు అన్నము పరబ్రహ్మ స్వరూపము. తన్ను అన్నస్వరూపముగా భావించి ఎల్లప్పుడు బ్రహ్మను భవమున నుండుట బ్రహ్మజ్ఞానము. బ్రహ్మజ్ఞాని తాను భుజించు సర్వము నందును బ్రహ్మబుద్ధి నే యుంచును.

అ. 4 శ్లో. 41 A

యథా గవిః సర్వసాన్ ప్రభుం క్షే

హుతాశన శ్చాపి హి సర్వభక్షః

తక్షణ యోగీ విషయన్ ప్రభుం క్షే

న లిప్యతే పుణ్యాపాపై శ్చ కుర్ధః

నూర్యథు అన్ని ద్రవ పదార్థములను

ఆస్వాదించినప్పటికి (నూర్యరశ్మికి ద్రవ పదార్థములు ఇంకిపోవును) త్రాగరాని పానీయములు (సురాపానాదులు) త్రాగిన నోడుము నందనట్లున్నా, అగ్నిహోతుడు అన్ని ఘనపదార్థములను భుజించినప్పటికి (అగ్నిలో ఘనపదార్థములు హుతమగును) తినరాని వస్తువులైన దోషము (మాంస గ్రక్షణాదులు) నందనట్లున్నా, నిష్టాచు కర్మయోగియు వలన సంప్రాప్తములైన విషయముల ననుభవించుచున్ననూ వాని ఫలితమైన పుణ్యపాపముల సంస్కారకనిని అంటవు.

అ. 5 శ్లో. 17 A

స్మరన్తోఽపి మహుస్త్యేతత్,

స్మృశంతోఽపి స్వకర్మణి

సక్తా ఆపి న స్వజ్ఞైః,

పంకే రవికరా ఇవ

నూర్యకిరణములు బురదపై ప్రసరించి నప్పటికి బురద వానికి అంటనట్లు సర్వత్ర బ్రహ్మబుద్ధిగల జ్ఞానులు ప్రారబ్ధకర్మవలన సంప్రాప్తములైన కర్మలను మనసాస్మరించి నను, (ఇంద్రియములు విషయములను స్మృశించునుగాన వానికి స్మర్యలనిపేరు). అనుభవించినను తత్ఫలితమైన పుణ్య పాపములు సంస్కారరూపమున వానిని అంటవు. (సకేషం)

తపక్షంలా

వీరేశలింగ మృతదినోత్సవ
(వర్ధంతి) సభ.

పై ఉత్సవము హితకారిణి సమాజం యాజమాన్యమున పంతులుగారి ఆనందోద్ఘాతనమున 27-5-78 తేదీ ఉదయం జరపబడినది. సభకి ప్రముఖ న్యాయవాది శ్రీ పులిపాక కామేశ్వరరావుగా రధ్యక్షత వహించినారు. హితకారిణి సమాజాధ్యక్షులు శ్రీ ఎం. లక్ష్మీపతి గారు, సభాధ్యక్షులు శ్రీ క్రొవ్విడి లింగరాజుగారు, శ్రీ గంధం సీతారామంజనేయులుగారు ప్రభృతులు పంతులుగారి శాంఘిక సారస్వత సేవలను ప్రస్తుతించారు. వచ్చే సంవత్సరం వర్ధంతి వశోత్సవంనాటికి 'వివేకవర్ధని' పత్రిక పునరుద్ధరింపబడు నని శ్రీ మొండ్రేటి లక్ష్మీపతిగారు హామీ యిచ్చినారు. శ్రీ యస్. వి. రాఘవేంద్రరావు (వి. టి. కళాశాల ఆంధ్రోపన్యాసకులు) పద్యపఠనం కావించినారు. సభానంతరం విందు జరిగినది.

మృతదినోత్సవము (తదినము) రోజున హితకారిణి సమాజ కార్యాలయంలో వర్ణాంతర వివాహం జరపబడినది. వర్ధంతి రోజున వివాహ మంగళం జరపిన కార్యకర్తలు పంతులుగారి ఛాందస వ్యతిరేక భావాన్ని హృద్గతం చేసికొని ఆచరణలో చూపినందుకు అభినందనీయులనవచ్చును.

వీరేశలింగ మృతదినోత్సవ
రచయితల సమ్మేళనము.

పైగోదావరీమండల రచయితల సమ్మేళనము 27-5-78 పాయంకాలం 6 గం|| లకు వీరేశలింగవర్ధంతి సందర్భమున రాజ

మండ్రీ పురమందిరమున పురమందిర ధర్మకర్తృత్వసమితి యాజమాన్యమునజరిగినది.

సభకి రాజమండ్రీ ప్రభుత్వ కళాశాల ప్రిన్సిపాలు శ్రీ ఆర్. యస్. సుదర్శనంగారు అధ్యక్షత వహించిరి. పురమందిర ధర్మకర్తృత్వసమితి అధ్యక్షులు ఆచార్య శ్రీ దామెర్ల వెంకటరావుగారు సభాగతులందఱకు ఆశీస్సులు పలికిరి. పురమందిర సమాజాధ్యక్షులు శ్రీ పోతుల వీరభద్రరావుగారు సభకు వీరేశలింగ పరిచయము గావించిరి. పంతులుగారి రచనలు కొన్ని పఠించిరి.

నవకవి విమర్శక శిఖామణి శ్రీ ఆనంత్సోమసుందర్ గేయపఠనముతో సభాప్రారంభము గావించిరి. వీరేశలింగము పంతులుగా రేయే దురాచారములను గంస్కరించాలని పూనుకొన్నానో ఇంచుమించుగా అవిఅన్న ఇపుడు సమాజంలో విజృంభించియున్నవనీ వాటినుండి సమాజాన్నుద్ధరించడానికి పంతులుగారు దీని రాశలయుననీ ఆకాంక్ష ఆ గేయములలో ధ్వనించింది. గత మంజరీ ప్రచురణము చూచినవారి కిది పునరుక్తమే యని గోచినా సజ్జేతరము కావనిపించుట నిశ్చయము.

శ్రీ సహదేవ సూర్యప్రకాశరావు, శ్రీ జయంతి వెంకటశాస్త్రి, శ్రీ బొన్నలగడ్డ మృత్యుంజయరావు మున్నగు ప్రముఖరచయితలు పెక్కుగు తమ రచనలను వినిపించిరి. మల్లికార్జునరావుగారు వీరేశలింగ స్వీయచరిత్ర నంతను శ్రోతృజన హృద్గతము గావించిరి.

ధర్మకర్తృత్వ సమితి కార్యదర్శి, అధ్యక్షులు, పురమందిర సమాజాధ్యక్షులు, సభాధ్యక్షులు, సభాప్రారంభకులు, ఉన్నతవేదిక నలంకరించియుండగా; రచయిత లందఱు శ్రోతృజన మధ్యమునుండి యుక్కొకరే పిలువబడివచ్చి తమ రచనలు వినిపించి వెడలిరి.

రచయితలకు చూపకలసిన గౌరవ మిట్టిదేనా యని రచయితృ పక్షపాతుల హృదయము కొంచెము చివుక్కు మనుట యేకాక; సమాగతులైన గోదావరీమండల రచయితలనందఱు నొక్కవేదికపై నొక్కమారు చూచి యానందింప గోరినవారి కాకాభంగ మనిపించినది. రచయితలపట్ల నితోధిక గౌరవమువాపి తద్వారా ఆత్మగౌరవము నినుమడింపఁ జేసికొనవలసిన విధి కార్యనిర్వాహకుల కున్నది.

కాటన్ శత జయంతి

ఇటీవల ధవళేశ్వరములో ఉన్నతస్థాయిలో కాటన్ శతజయంత్యుత్సవము జరపబడినది. గోదావరీ మండల వాసులకు నూతేండ్ల క్రిందటజీవన ప్రదాతయైన విదేశీయు నిట్లుస్మరించి కృతజ్ఞత ప్రకటించుట ఆంధ్ర మహాజనుల విజ్ఞతచార్యములకు పరమోదాహరణము. పెక్కువిధముల దేశమునకు వాహాపకార కృషి యొనరించిన దేశీయశాంకేతిక నిపుణులను శాస్త్రజ్ఞులను గూడ నీవిధమున స్మరించి గౌరవింప నేర్చిన నది శుభోదర్శమనుట నిస్సంశయము.

గ్రామం

ఆంధ్ర కేశరి జయంతి

ఇటీవల ఆంధ్ర కేశరి జయంతి రాజమండ్రీలోను మద్రాసులోను జరపబడినది. ప్రకాశం పంతులను బోలిన త్యాగకార్యధనుడు నభూతో నభవిష్యతి. ఇంకను కరివిగా ఆంధ్రకేశరి సంస్కృతి గభలు జరపుట ఆంధ్రుల కనీసవిధి. నేటి అత్యంత కలుషిత రాజకీయ వాతావరణములో ఆంధ్రకేశరివంటి త్యాగధనుల యవసర మెంతో కలదు.

దండనీతి

దండనానర్తులకు దండించుటమిక్కిలి

దోషము. దండనానర్తులను దండింపక విడుచుటయు సంతకంబే దోషము. ఈ రెండు దోషములకు బాల్పబడిన ప్రభువు (త్వము) సతనము చెందక తప్పదు. ఇందు కుదాకారణములు పరిశీలించిన నాటి నేటి, చరిత్రయందు కొకొల్లులుగా లభించును.

ఏ పరిపాలమున న్యాయ ప్రదానము గావింపబడదో అది సుపరిపాలన మని

పించుకొనదు. అత్యంతస్వముగా సమర్థితమైన న్యాయప్రదాన మధర్మ సదృశమై భావించును. ఇది ఏకాలమునకు బాధ్యములకాని ధర్మసూక్ష్మములు. నేటిపరిపాలన వ్యవస్థలో పైధర్మములను, చాటించు ప్రయత్న మానక మని పరిస్థితులు నిరూపించుచున్నవి.

నేరముచేసిన వారిపై తప్పుక చర్యతీసి కొందుము. నేరముచేసినట్లు ఋణావుకాని వారిపై నేటి చర్యయు నుండ దని పడే పడే చెప్పుకొనే నీతి యే ప్రభుత్వమున కైనపట్టినచో నది యాదేశస్థుల దురదృష్ట

మనక తప్పదు. ఒక నేరస్థు నేరిధముగ నైన శిక్షించినచో ప్రభుత్వము నెదిరింతుమని ప్రతి ఘటించు మని చెవరించు నీతి యుత్పన్నమైనచో; అస్థితిని విద్యారితానులకాని, విద్యార్థులు కాని, విద్యాధిపతులు కాని సమర్థించు పరిస్థితి ఏర్పడినచో; నది ప్రభుత్వపు దండనీత్యనుసరణ విధానము లోని లోపమే యనక తప్పదు. పైయంకములు ప్రాచీనగ్రంథ ప్రోక్తములేయైనను సర్వకాలముల సర్వదేశముల పర్యాయ నింపడగిన త్రికాలాబాధ్య సత్యము లని గ్రహింపదగును.

— సంపాదకుడు.

—...—

For FIVE PANDITS NOTES

X Telugu, English, Hindi, Inter Telugu, English,
B. A., B. Com., B. Sc., Telugu.

B. V. & CO.,
Innispeta, (Tyagaraja Nagar)
RAJAHMUNDRY-1.

పుస్తకములు

1) నిర్వచన మహాభారతము (శుభానామిది పద్యములు)	రూ. 50—00
2) నిర్వచన ఆధ్యాత్మ రామాయణము	రూ. 20—00
3) నిర్వచన మహాభాగవతము	రూ. 80—00
4) శ్రీ వేంకటేశ్వర విజయము	రూ. 25—00
5) వందమాట నాటకము	రూ. 5—00
6) వేణీ సంహార నాటకము	రూ. 5—00
7) గీత రామాయణము వాల్మీకమునకు గీతములు (అచ్చులో)	
8) దేవీ భాగవతము	
9) శతక సంపుటములు ఒక్కొక్కటి	రూ. 5—00

కృతికర్త : ప్రకాశవంశుడు :
బులుసు వేంకటేశ్వరులు, ఎం. ఏ.
 10-5-5 రామారావుపేట, కాకినాడ-4.

—* రచయితలకు మనవి *

సంతోషముగను, సౌమనస్యముతోఁ గూడినవిగాను, నుండు విమర్శనాత్మక రచనలకు స్వాగతము. గ్రంథవిమర్శకు బ్రాముఖ్యము. ఔచిత్యము మీఱిని అభిప్రాయ భేదములకు సముచిత గౌరవము. వాఙ్మయమునఁ జేరఁదగు వివిధాంశములపై దమ రచనలు పంపి మాకుఁ జేయుతనీయఁ బ్రార్థన రచనలు సరళగ్రాంథికములఁ గాని, శిష్టవాదపారికములఁ గాని యుండవచ్చును. సలక్షణములు రసవంతములు నగు పద్యరచనలకు ప్రత్యేక స్వాగతము.

వివాదాస్పదములుగాని, చట్టబద్ధమైన, మత, రాజకీయ, ఆర్థిక, శాస్త్రీయ, విజ్ఞాన, పారమార్థిక, సాహిత్యాదల సంబంధించి వివిధప్రక్రియలకుఁ జెందిన వివిషయములమీఁది రచనలనైనఁ బ్రచురించుట మౌ యభిలాష.

రచన మాకుఁజేరిన వారముతోజాలలోఁ బ్రచురణకు స్వీకరించిన విషయము రచయితలకుఁ దెలుపఁబడును స్వీకరింప బడని రచనలు త్రిప్పిపంపుటకు తగిన తపాలాస్థాంపులు రచనలతోపాటు పంపవలయును.

క్రొత్త పుస్తకములను రెవ్రూకి పంపువారు రెండుకాపీలు పంపఁగలరు. పంపఁబడిన ప్రతి పుస్తకముమీఁదను వీలయినంతకు రెవ్రూ ప్రచురింపఁబడును.

— ఎ డి ట :

అ డ్ర సు :—

సంపాదకుడు, బులుసు సీతారామశాస్త్రి,
 Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College,
 6-8-7, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజ నగర్), రాజమండ్రి-1.

